

PETERSEN®

E T M A G A S I N O M T E G L O G A N S V A R L I G A R K I T E K T U R

Foto: Nils Lund Pedersen

DE VISES STEN	8
BONZAI !	12
LUTTER LEFERINK	16
EN ETISK VÆKKELSE	18

2. SEKTION - PETERSEN KLINKER

Next Generation

AF POUL SABROE
REDAKTØR

Hvordan vi gør, kommer ikke japanerne ved!

Sagt af 14-årige Lukas Christian Thomsen. Han er det niende slægtled på Petersen Tegl A/S, efter at den danske kong Christian 7 i 1791 underskrev næringsbrevet med licens til brænding af tegl på gården ved Nybølner.

Det, som Nippons folk skal holde næsen fra, er Petersen Junior™. Ny, funkende produktudvikling hos Petersen Tegl. Læs mere side 12. Men samme forståelse for fremtidens juveler kunne meget vel omfatte Kolumba™, der - i samarbejde med Peter Zumthor og hans tegnestue i Haldenstein - er et historisk kvantespring i teglens årtusindlange saga.

Unge Thomsen har fat i noget både væsentligt og tankevækkende. Med sine fjorten år har han næppe læst tunge bind om branding, forskning eller markedsøkonomi. Men hans ytring lader ingen tvivl tilbage: Vi har noget, de andre gerne vil have fingre i!

Dermed er takten slået til den melodiske teglværket vil danse til i kommende åremål: På skuldrene af århundreders erfaring med den brændte tegl vil vi fortsat levere det, der virker. Men også det, der er anderledes, det, der undrer, og det, der er vidunderligt.

Livet er for kort til kedelige mursten. Derfor er det os også kært, når en internationalt anerkendt og forrygende dygtig arkitekt som Massimiliano Fuksas i Rom ønsker at tale med os og dele sine visioner og ønsker om det murede byggeri. Dialogen med Fuksas begyndte med, at redaktionen stillede spørgsmål om det oprindelige romerske murstensformat, det slanke, med en stenlængde på ca. otte gange dens tykkelse. For her findes også den tidligste inspiration til Peter Zumthors Kolumba-program. Men interviewet udviklede sig til den intense meningsudveksling, som kan læses inde i dette PETERSEN side 10: En romersk opsang.

Sådan er livet - netop som vore mursten - så ensartet uensartet. Det eneste, der er det samme hver gang, er, at intet er det samme. Men forskelligt, om end på en ensartet måde. Og, tjå, det er jo så den overraskelse, der tillige er teglens uslukkkelige ild: Forstå, hvad den siger, og den vil intet nægte dig.

Fuksas, 63, og teen-ageren Thomsen er således slet ikke uenige: Fremtiden tilhører dem, der træder i karakter og bidrager til civilisationens fremdrift.

Vi må videre!
Det kapitel i livets store bog har de begge læst - og forstået.

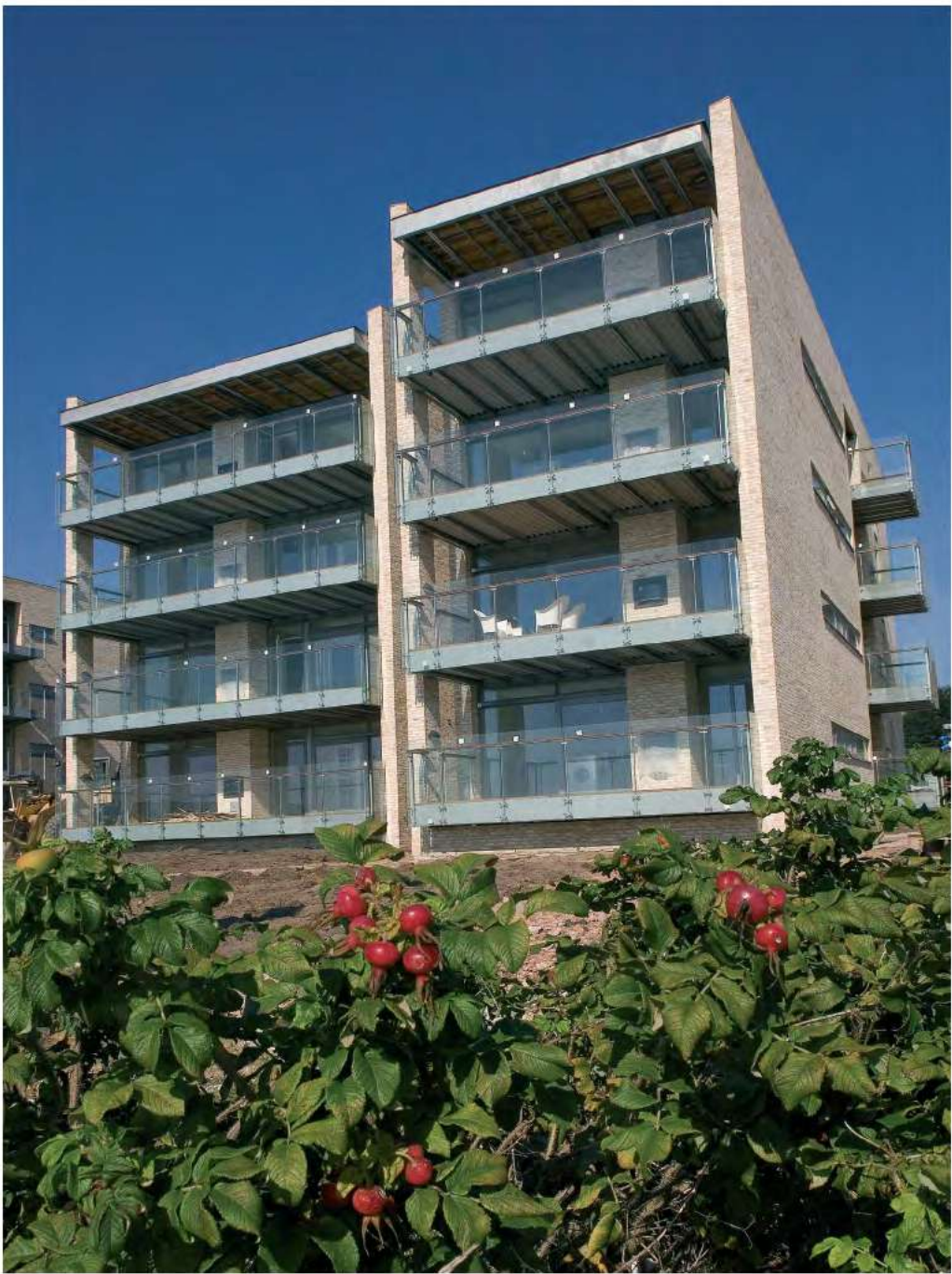
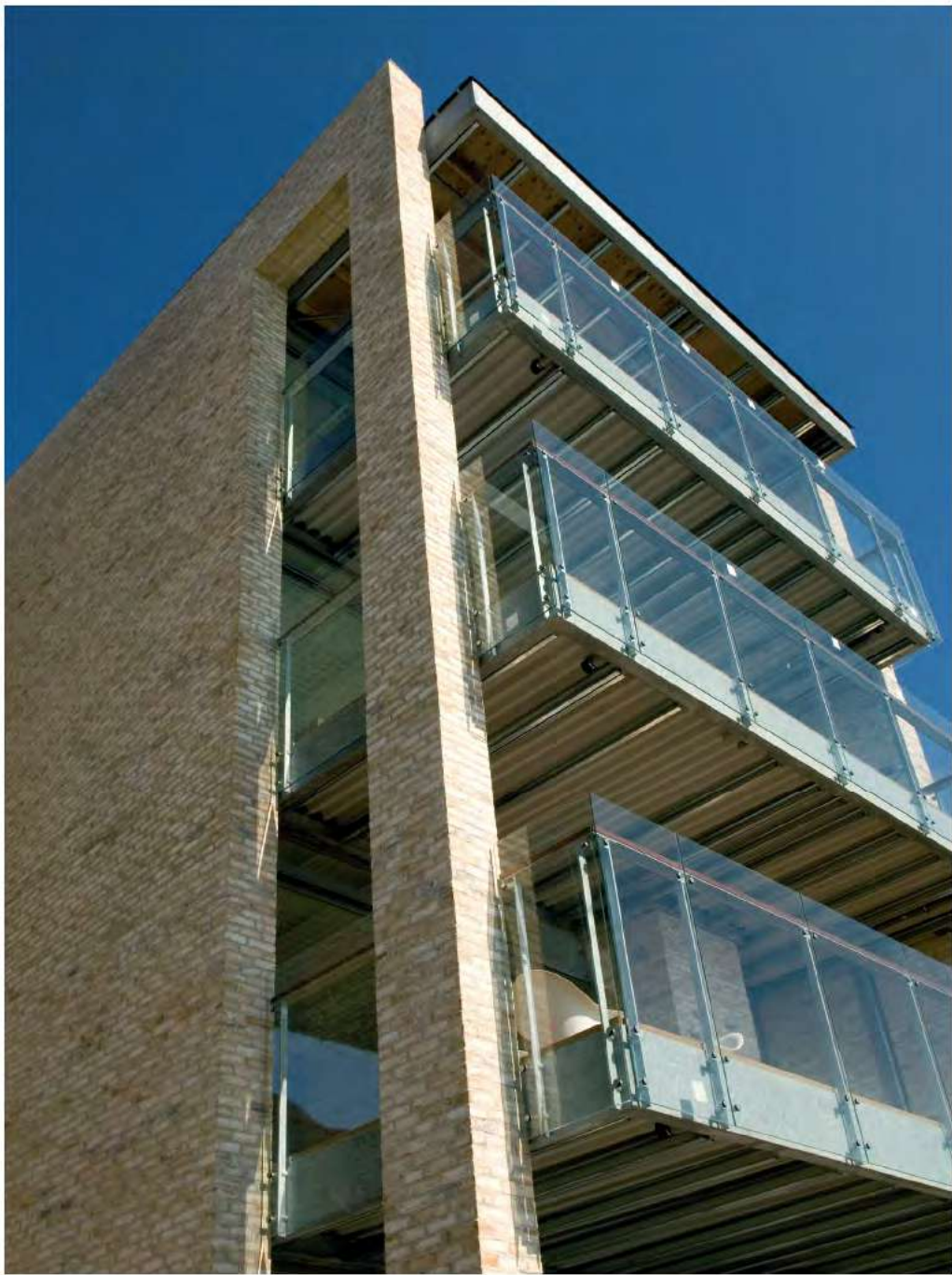
Men pas på japanerne.

På Solsiden

LUPLAU & POULSEN DELTAGER
SAMMEN MED BYGHERREN
CLAUS BENNÉE I EN NY UDVIK-
LING AF BUNGALOWEN.

Foto: Mogens Lajer

SOLSIDEN HAR EN UNIK BELIGGENHED I UDKANTEN AF JUELS-
MINDE. NI BOLIGHUSE MED I ALT 99 BOLIGER SKYDER OP PÅ
ADRESSEN.

Arkitema lægger navn til tankegodset i boligprojektet
Solsiden i Juelsminde. Ni fire-etages bolighuse opfø-
res i tre etaper på Kystvejen, en adresse med stor
herlighedsværdi. Der er udsigt til fjord og vig og de
sydlige bølger af Kattegat. Arkitema har gjort sig stor
umage med facadernes detaljering, herunder valget

af murværk. Petersen Tegl D71 skal på den ene side
sikre en let, slank og diskret arkitektur i det sårbare
landskab, på den anden sende signaler om kvalitet og
lødighed.

Pennefører på sagen var arkitekt MAA Jørgen
Poulsen, der nu driver egen tegnestue sammen med

arkitekt MAA Erik Luplau, tidl. Almvig og Partnere og
AA Arkitekter. Luplau & Poulsen Arkitekter har adres-
se i Århus og dyrker bygningskunst, design og projekt-
udvikling. Ikke mindst boligbyggeriet har tegnestuens
opmærksomhed, og en række boligprojekter er p.t.
under projektering: Rækkehuse, villaer, bungalows.

Kun for voksne

*Aage Rokkedahl er specialist i udvikling af boliger til
seniorer. Et af hans projekter er netop nu på vej i
Strøby-Egede syd for København.*

ROKKEDAHL SENIORBYG HAR SIDEN ÆNDRET BEKLÆDNINGER, SÅ FACADERNE NU KUN ARBEJDER MED DE HVIDE/LYSE FARVER I TILGIFT TIL EN GRÅ ELOXERET ALUMINIUM.

Rokkedahl Seniorbyg er navnet på en dansk virksom-
hed, der har gjort det til sin kerneforretning at bygge
boliger til voksne mennesker. Til den standard hører
dels høj kvalitet til kunder med sans for netop det,
dels at boligen skal være minimalt vedligeholdelses
krævende.

Lige inden sin alt for tidlige død tegnede arkitek-
ten Lars Kaplan 37 familieboliger for Rokkedahl. Det
skete i form af rækkehuse på en kystnær grund i det
lille bysamfund Strøby-Egede syd for København. Boli-
gerne, der er i to etager, er alle udstyret med hele to
rummelige tagterrasser/altaner, og alle har havudsigt
til Køge bugt. Lars Kaplan har tegnet fine, moderni-
stiske huse i den bedste nordiske tradition, og fra
projektstart stod det klart, at facaderne skulle udføres
med murværk uden krav til vedligehold.

– Kaplan havde valgt murstenen D71 fra Petersen
Tegl, en mursten, som vi kun kan betegne som en
ren skønhed, hedder det i en udtalelse fra Rokkedahl
Seniorbyg.

Pudsens fjende nr. 1

*Moderne bolighuse bør vise lys og glæde, mener arkitekter.
Men hvordan bliver lyse facader også nemme at vedligeholde?
Svaret er D71*

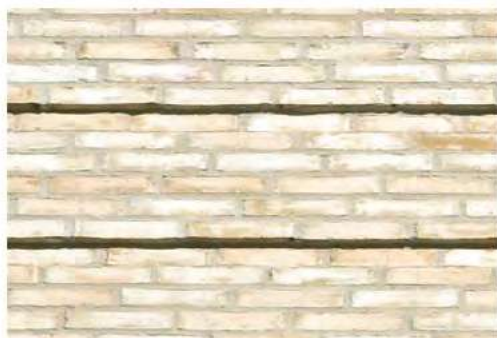

Lyse facader kan opnås på flere måder. Men kun en er vedligeholdelsesfri: Murværk uden overflade behandling. Den kendsgerning forholdt bygherren Pen-Sam sig til, da man i 2005-06 var i tæt dialog med Kieler Architects om 112 boliger i Gyngemosen i Gladsaxe ved København.

Pen-Sam er en administrationsvirksomhed indenfor pensions sektoren og dermed også en professionel bygherre, der forvalter sine midler med sund fornuft. Dermed var der sat ligheds tegn med murede facader i projektet, der var en del af masterplanen for det boligområde, der blev frigjort i forbindelse med flytningen af Danmarks Radio. Fem tegnestuer var enedes om en bebyggelsesplan med lyse huse i den del af planen, der var tættest på den tidligere TV-By. Her ligger Pen-Sams projekt, Æblehaven.

– Resultatet af dialogen er blevet to syv-etages længehuse – i alt 12.000 m² – med mange af de klassiske dyder, men også i et murværk og et formsprog, der hører vor tid til, forklarer arkitekt MAA og partner i Kieler Architects, Anders Halsteen. Oprindelige tanker om filts eller puds blev skrinlagt til fordel for den blanke mur med Petersen Tegl D71: – For os var det væsentligt, at facaderne blev homogene og lyse. Det er sket med den ekstremt lyse fugenuance, der er afstemt efter skalaen i D71, pointerer Anders Halsteen, Kieler Architects.

ÆBLEHAVENS I ALT 112 BOLIGER I STØRRELSER FRA 83 TIL 106 M² LIGGER NATURSKØNT I ET OMRADE MED BÅDE SMÅSØER OG MOSE.

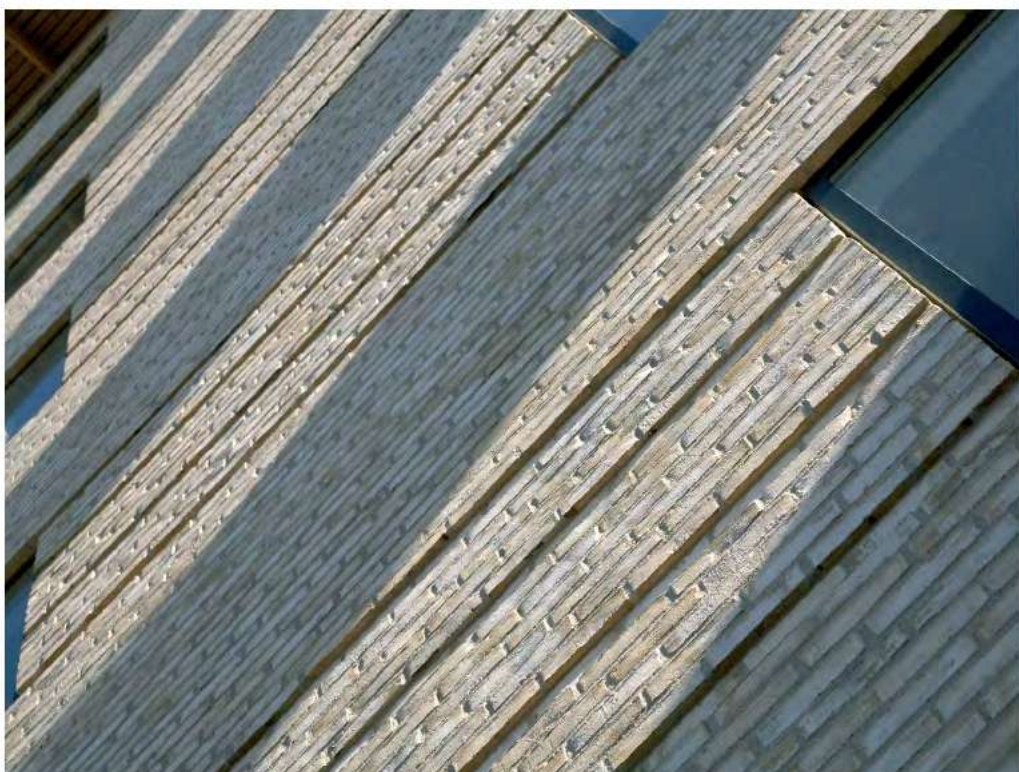

KLASSISK MURVÆRK MED EN LYS FUGEFAKKE, DER SKABER DET EFTERTRAGTEDE HOMOGENE UDTRYK. RECESSER SKABER SPÆNDENDE SKYGGEVIRKNINGER.

Foto: Tom Jørgen

FACADERNE ACCENTUERES MED BÅDE ALTANER, VINDUSPARTIER OG MURVÆRKETS MØNSTERBÅND, DER LØBER SOM GUIRLANDER.

De ufærdige

En dialog mellem TU Dresden og Petersen Tegl skaber skelsættende resultater: Arkitektstuderende tegner eksperimentarium for tegl.

RESULTATERNE VURDERES IN PLENUM – EFTER EN HEL DAG MED Tegl.

MURVÆRKETS
POTENTIALE
UDFORSKES

UNIVERSITETS LÆRDOM OMSAT I PRAKSIS

– Det er en stor ære at yde et bidrag til et engageret udviklingsarbejde. Som ung studerende at se sit arbejde vurderet med så stor alvor, det er en oplevelse for livet.

Marlene Neumann, 4. års studerende på TU Dresdens fakultet for arkitektur, er fast i mælet, når hun vurderer et halvt års studier forud for hendes bud på et nyt Petersen Teglceter, en legeplads med tegl for kreative: – Der er et helt andet perspektiv, når man arbejder med en konkret sag fra virkeligheden, end når man udfører teoretiske øvelser ved katederet.

– Men netop de øvelser får en ny dimension og eksistensberettigelse, for det er dem, der forbereder os til at løse en opgave om denne, tilføjer Marlene Neumann. Hun var en ud af i alt 16 arkitektstuderende, der arbejdede med et nyt kompetencecenter for tegl og murværk.

– Men æren, siger Christian A. Petersen, Petersen Tegl, æren er jo ganske på vores side. Det har gjort stort indtryk på os, hvor seriøst og professionelt de studerende går til opgaven.

– Progressive og drevet af nysgerrighed overfor et nyt fagunivers, lyder arkitekten Peter Zincks vurdering af projektforslagene fra Dresden. Han anførte de faglige kommentarer til de unges arbejder, da de blev fremlagt på en temadag i februar på det Tekniske Universitet i Dresden. Projekterne var resultatet af tre måneders arbejde med et oplæg til Petersen Tegls eksperimentarium.

Opgaven var blevet skudt i gang 1. november 2006, da de studerende besøgte teglværket i Egernsund. Her ventede den første oplevelse: En dag med workshop på teglværket med begge hænder i ler og masser af forsøg med opstalter, modeller og mønstre i virkelighedens tegl. De unge studerende – de fleste på 3. studieår ved TU Dresden – var blevet stillet opgaven: Tegn et PETERSEN Teglceter, et eksperimentarium med et område til forskning og afprøvning, et administrationsafsnit samt et rekreativt område med café og restaurant, suppleret med en mindre hotelfunktion, så teglceteret også kan drives som internat.

Anledningen til dialogen med TU Dresden bød sig i forlængelse af et frugtbart samarbejde mellem Petersen Tegl og den danske arkitekt, Carsten Lorenzen og hans tegnestue i København. Carsten Lorenzen Arkitekter er bl.a. aktive med flere Hafen City murværks projekter i Hamburg. Men Carsten Lorenzen bestrider også et professorat ved fakultetet for arkitektur på TU Dresden.

Gevinsterne

– Resultaterne af dette samarbejde viser en løfterig vej, mener Carsten Lorenzen, det er næppe overraskende, men nu er det bevist: At de unges engagement forstærkes ved at arbejde med et projekt med rødder i virkeligheden og udsigter til at blive realiseret, og at industrien befrugtes af ungdommens alsidighed,

fordomsfrihed og friske evne til at møde udfordringen med alle sanser, konstaterer Lorenzen. – De unge studerende oplever – de fleste for første gang – hvordan deres formiver og design idéer konfronteres med klientens krav, født af en praktisk hverdag. Men de oplever også, at deres rådgivning bliver vurderet som på en tegnestue, påpeger Carsten Lorenzen. – Teglværket får på sin side et konceptuelt grundlag at arbejde videre med af en kvalitet og med en alsidighed, der ligger langt ud over, hvad man kunne forvente af et traditionelt samarbejde med en enkelt arkitektvirksomhed.

– Det har været spændende, udfordrende og frem for alt lærerigt for os alle, vurderer Marlene Neumann. Måske er det allerbedste, at dette ikke er en eksamensopgave, et afsluttet semesterforløb. Arbejdet med teglceteret er et langsigtet udviklingsarbejde, der fortsætter ud i fremtiden og med vide perspektiver, som vi er dybt taknemmelige for, præciserer Neumann.

Modtageligheden

Arkitekten Peter Zinck har egen tegnestue i København, men også en endnu frisk erindring om afgang fra Arkitektskolen i København 1999. Han observerer, at de studerende også gør sig ekstra umage, fordi de har behov for at markere terræn. Den enkelte vil gerne bevise, at han eller hun er en god arkitekt.

– Og endnu er de studerende uden skråsikkerhed, uden en indbygget selvforståelse. De er søgende og vil naturligvis gerne vise, at de kan tegne huse og udvikle projekter – men de demonstrer også, at de kan forhandle dem og møde klienten på seriøst niveau. Den modtagelighed kobles med et Petersen Tegl uden stor erfaring i juryarbejde og, som går til sin del af opgaven med stor ydmyghed. For os er det et nyt rollefag, der aftvinger beundring for den proces, som vi er med til at skabe og påvirke, pointerer Peter Zinck.

Teglværket optræder samtidig med en ydmyghed, der ikke altid præger mere professionelle juryer. Tilsammen danner de unge fra TU Dresden og teglværket et følsomt registrerende og modtageligt udviklingsteam med en ultimativ fleksibilitet og parathed til forandring, vurderer Peter Zinck.

– På den praktiske side, indskyder Marlene Neumann, så har parløbet med Petersen Tegl ført til en videregående viden om murværk og tegl, som har forbløffet de studerende: – De færreste af os havde nogen anelse om det enorme potentiale, der er indbygget i mursten, erklærer hun.

– Og det er jo også en konstant kilde til undren hos os, der arbejder med teglbrænding hele livet, supplerer Christian A. Petersen: – Arbejdet med mursten er ny viden uden ende.

Foto: Søren Petersen

MURSTEN 1:1 – DER ARBEJDES MED KONCENTRATION OG ILDHU – DREVET AF NYSGERRIGHED OVERFOR ET NYT FAGUNIVERS.

Og hvor, spørger han, ville det være mere naturligt at hente inspiration og iderigdom til netop eksperimentariet, vort forskningscenter, hvor udviklingen skal fortsættes? Netop der, hvor ideerne vokser frodigst og fantasien er dristigst: I de unges eget laboratorium, hvor verden står til afprøvning, og de færdige meninger endnu er fremtid.

– og forslagene

Petersen Tegls eksisterende bygninger på den 12 hektar store grund er på ca. 13.000 m². Grunden afgrænses mod syd og øst af kystlinjen mod Nybølner, en integreret del af Flensborg fjord.

Et nyt teglcenter forventes at rumme mellem 1000 og 1500 m² med forsknings – og udviklingsområde, administrationsafsnit og rekreative faciliteter som cafe/restaurant og overnatningstilbud. Ud af de 16 forslag til et nyt teglcenter for Petersen Tegl arbejder

et stort flertal med en solitær placering på grunden i en afstand fra teglværket, så centerbygningen får et selvstændigt liv og opleves som en separat enhed. To forslag introducerer teglcentret som en udvidelse af værkets eksisterende bygningskompleks, mens andre to ser bygningen som en topografisk bestemt fysiognomi på tangen, der rækker ud i noret som afslutning på teglværkets jordtilliggende.

Arkitekt Peter Zinck, Zinck Arkitekter: – Hver af de tre måder at angribe projektet på rummer et spektakulært anslag. Godt nok er der helt berettiget set bort fra vores restriktive bygge love – en myndighedsgodkendelse af et nybyggeri på tangen ville være umulig. Men mange af forslagene er stærke og rummer så stor poesi, at de rækker længere og bliver meningsfulde indslag i en debat om arkitektur. Overordnet har det professionelle niveau hos de studerende i Dresden gjort et godt indtryk.

SPÆNDENDE FORSLAG FRA DIMITAR SHABANSKI OG BOYAN TODOROV: TEGLTAPET I ET KUBISTISK, DEKONSTRUKTIVISTISK DESIGN, DER PEGER LANGT UD I FREMTIDEN.

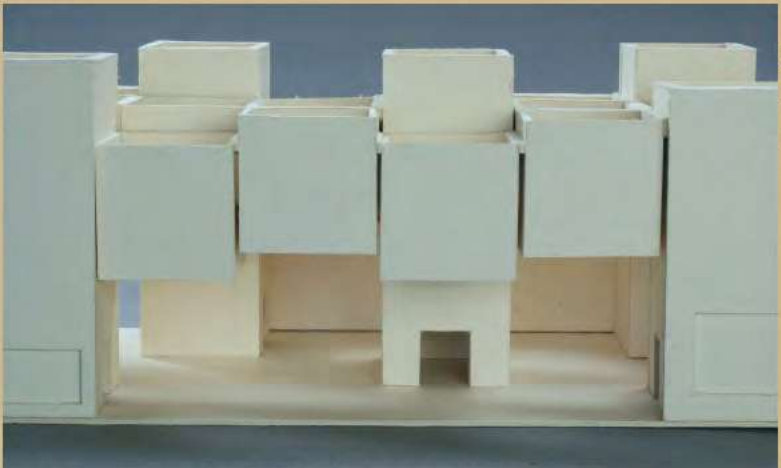

Foto: Dieter Tralpmann

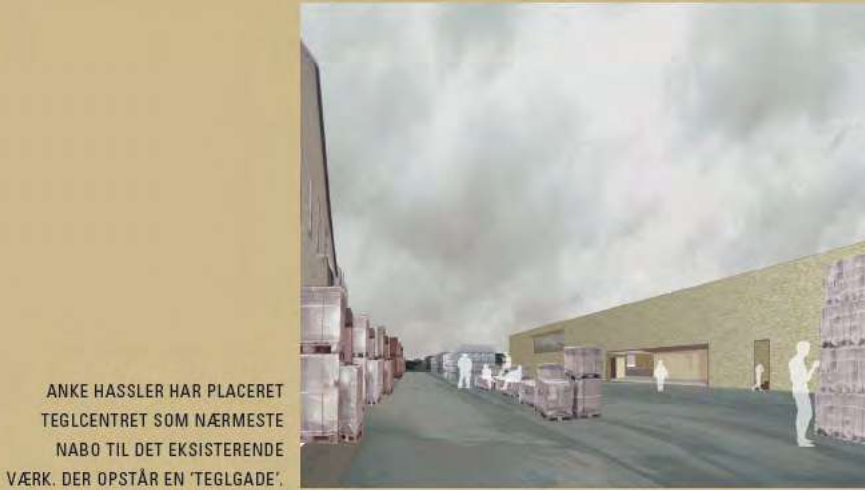
OLIVER WEBERS DYNAMISKE BUD ARBEJDER MED EN BEVÆGELSE OG POESI, DER KUN SJÆLDENT ER SET I MURSTENSBYGGERI.

ET PROJEKT AF YOULIAN TODOROV ARBEJDER MED EN PLACERING AF ET PETERSEN TEGLCENTRUM PÅ TANGEN UD I NYBØL NORET.

MALENE NEUMANN UDFORSKER UDFORDRENDE LYSVIRKNINGER Gennem TAGET I SIT FORSLAG TIL ET PETERSEN TEGLCENTRUM.

ANKE HASSLER HAR PLACERET TEGLCENTRET SOM NÆRMESTE NABO TIL DET EKSISTERENDE VÆRK. DER OPSTÅR EN 'TEGLGADE'.

FASCINERENDE LYS OG SKYGEVIRKNINGER I ET PROJEKT AF CARO RILI.

228 x 108 x 40

Foto: Nils Lund Pedersen

AJCON A/S ER EN ENTREPRENØR OG PROJEKT UDVIKLINGS-VIRKSOMHED I VEJLE. EFTER EGET PROJEKT HAR MAN OPFØRT NYT DOMICIL TIL SIG SELV: EN KLASSISK, OG PERSONLIG ARKITEKTUR MED PETERSEN Tegl D33 FF.

Sidst murerne svingede skeen over Flensborgformatet hed kongen i Danmark Christian 5. og et forenet Tyskland var fjern fremtid. Men den bare 40 mm høje mursten var barokarkitekternes slanke yndling. Med den kunne skabes såvel let murværk som god ornamentik til pragtens huse.

Godt tre århundreder er gået, og om end kunst og æstetik sjældent måles med vægt og vaterpas, så er skønheden igen trådt i karakter med dimensionerne: 228x108x40 mm. – Flensborgformatet.

Det betyder, at der til hver kvadratmeter murværk medgår 84 sten i stedet for 64. Det overstyres imidlertid af en dagsorden, der står på personlighed, karakter og god arkitektur.

– Der er i dag et økonomisk overskud, som

bygherren gerne bruger på et flottere hus – og et mere personligt hus, der kan være med til at artikulere, hvem han selv er, vurderer arkitekt MAA Frank Ushus, som i sin bygge- og projekteringsvirksomhed Jætte-Huset i Horsens gerne udforsker nye typer af murværk, mursten med andre farver, andre formater.

Senest har Jætte-Huset opført en familiebolig til præsentation på boligudstillingen Horsens Bygger. 20.000 gæster så i påsken 2007 en familiebolig, opført med murværk i Flensborgformat af Petersen Tegl D70: – Flensborgformatet er eksklusivt, det er elegant, og det har en særegen udstråling. Det betaler bygherrerne gerne for.

Det tror også det danske typehusfirma Bülow &

Nielsen, som er ved at være klar med en serie rummelige familiehuse, 163-174 m². De skal opføres i forstaden Skovlunde udenfor København.

'Huset til de kræsne' er navnet på dette projekt, der vil give typehusbegræbet et tårnhøjt kvalitetsløft. For arkitekturen står ingen ringere end Henning Larsens Tegnestue med arkitekt MAA Signe Kongebro som projektfører: – Muret med Petersen Tegl D71 er facaderne vedligeholdelsesfrie og helt i tråd med det gennemgående valg af kvalitetsmaterialer er murværket endvidere udført med mursten i Flensborgformat. Formatet er ekstremt karakterdanne og med sin horisontale orientering understøtter Flensborgformatet husets hele designidé, siger Signe Kongebro.

Foto: Peter Jørgensen

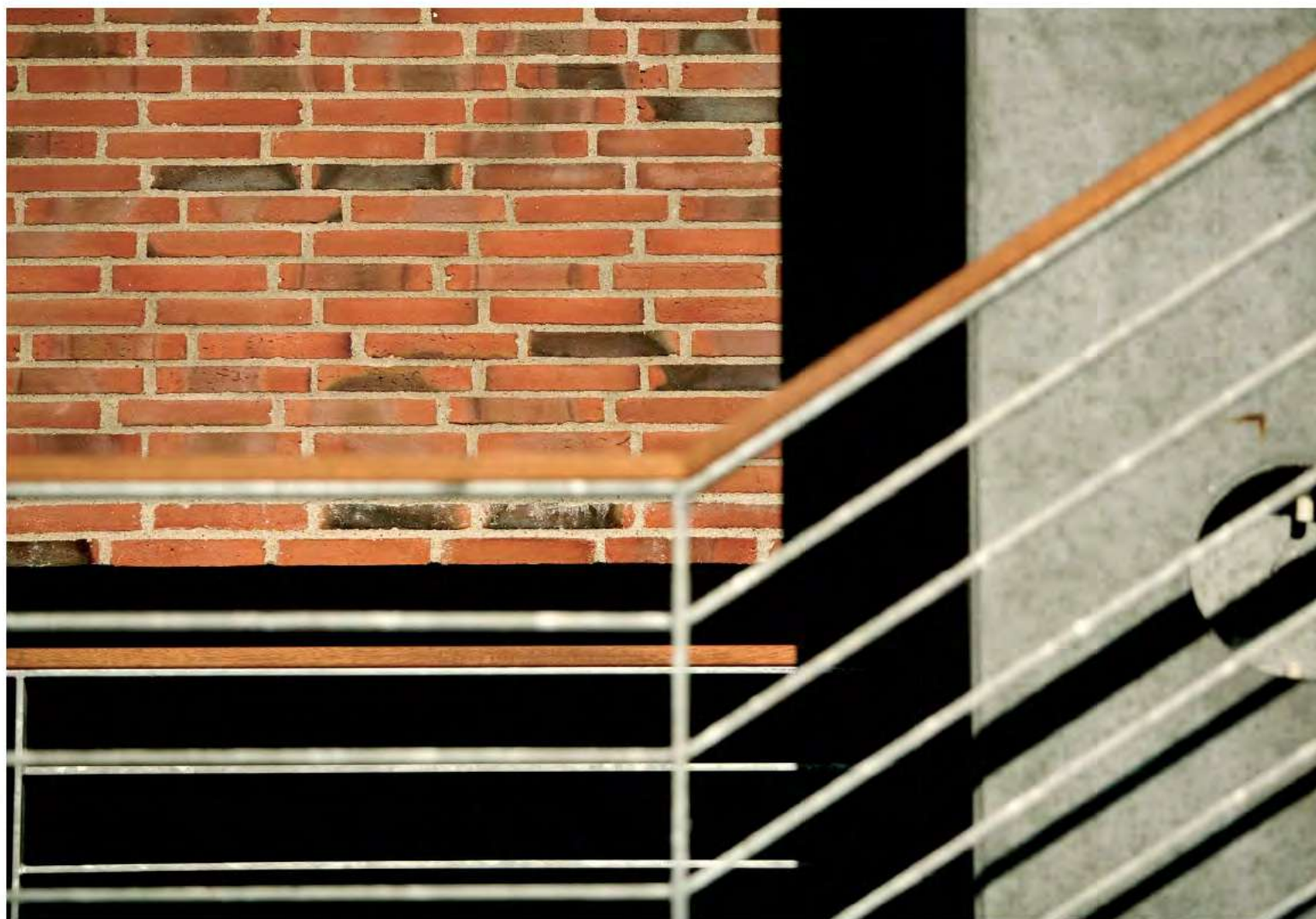
HENNING LARSENS TEGNESTUE I SAMARBEJDE MED TYPEHUSPRODUCENTEN BÜLOW & NIELSEN HAR UDVIKLET 'HUSET TIL DE KRÆSNE' MED LYST, ELEGANT MURVÆRK AF PETERSEN Tegl D71 FF – DET HORIZONTALT FORMAT.

Foto: Jakob Weiland

FF: Et næsten glemt historisk murstenformat er igen kommet i forbandt. Nu er der sat dimension på skønheden...

Fuldender historien

Karakter og personlighed er også efterlyst i erhvervsbyggeriet, kommenterer adm. direktør Jacob Sørensen fra entreprenør – og udviklingsvirksomheden Ajcon A/S i Vejle. Ajcon har sin egen tegnestue og afdeling for projektudvikling, hvor man netop har færdiggjort et nyt Ajcon-domicil. Den selvbyggede medicin til egen indtagelse består af 1400 m², disponeret i to etager og udført med gedigent murede facader med den kendte Petersen Tegl D33 i et sort/gråt rødt/brunt farvespil, men nu i det slanke Flensborgformat: – Vi har opnået et stærkt og karakteristisk udtryk i vores murværk, forholdet mellem sten og fuge er enkelt og smukt, vi har fået et blændende flot hus, kommenterer Jacob Sørensen. – Dyrere? Jo, men det

vidste vi jo, da vi valgte Flensborgformatet, ikke fordi den er moderne igen eller for nylig relanceret, men fordi den binder historien sammen.

For den klassiske arkitekturhistorie er også et betydeligt afsæt for valget af det elegante mustensformat.

Åndfuld klassicisme

Det var det således for arkitektfirmaet Andreas Heller i Hamburg, da der skulle vælges murværk til en udvidelse af Hamburgs ældste uddannelsesinstitution Johanneum-Skolen. 3000 m² med undervisningsfaciliteter til kunst og musik, teater, sport og med en café er blevet projekteret med Petersen Tegl D99 i Flensborgformat: Forum Johanneum. Arkitek-

turen fortsætter en åndfuld klassicisme, grundlagt af Martin Luthers gode ven, Johannes Bugenhagen i 1529 og siden fortsat på den nuværende adresse i Winterhude af Hamburgs berømte stadsarkitekt Fritz Schumacher. Arkitekten Sona Kazemi fra Andreas Heller Architekten har skabt et harmonisk bygningsværk, der indgår i en kvalificeret dialog med den imponerende historie.

Udgravninger på adressen har bragt sten fra det ældste murværk i St. Johannes Klostret til veje. Det var den institution, der for 475 år siden var udspringet for Die Gelehrten Schule Johanneum.

Nu følger Andreas Heller Architekten endnu et kapitel til arkitekturens fortsatte krønike. Det skrives med Flensborgformatet 2007: Petersen Tegl FF.

ANDREAS HELLER ARCHITEKTEN, HAMBURG, HAR TEGNET UDVIDELSEN AF DEN 475 ÅR GAMLE JOHANNEUM SKOLE. EN KLASSEK ARKITEKTUR I ET MODERNE SPROG ER SKABT MED PETERSEN TEGL D99 FF.

HORSENS BYGGER ER EN BOLIGUDSTILING I HORSENS. TIL DEN HAR ARKITEKT MAA FRANK USHUS OG JÆTTE-HUSET TEGNET ET FAMILIEHUS MED PETERSEN TEGL D70 FF: – ET ELEGANT DIALOG MELLEM FUGE OG STEN.

De vises sten

I et ekspressivt stilleben fortælles civilisationers historie i en enkelt keramisk komponent: Kolumba™

Foto: Christoph Edelhoff

CHRISTIAN SCHMIEDER, SCHMIEDER & DAU
ARCHITEKTEN, KIEL: VILLA TIL NATURGRUND VED
KIELERFJORDEN. DET SLANKE FORMAT STØTTER
ARKITEKTURENS GREB.

Foto: Jakob + Weiland

JULIAN WEIR: VILLA TIL
NATURGRUND I SKÅDE
BAKKER UDENFOR ÅRHUS
– KOLUMBA™ HAR EN
GEOLOGISK, SKIFERAGTIG
TYNGDE.

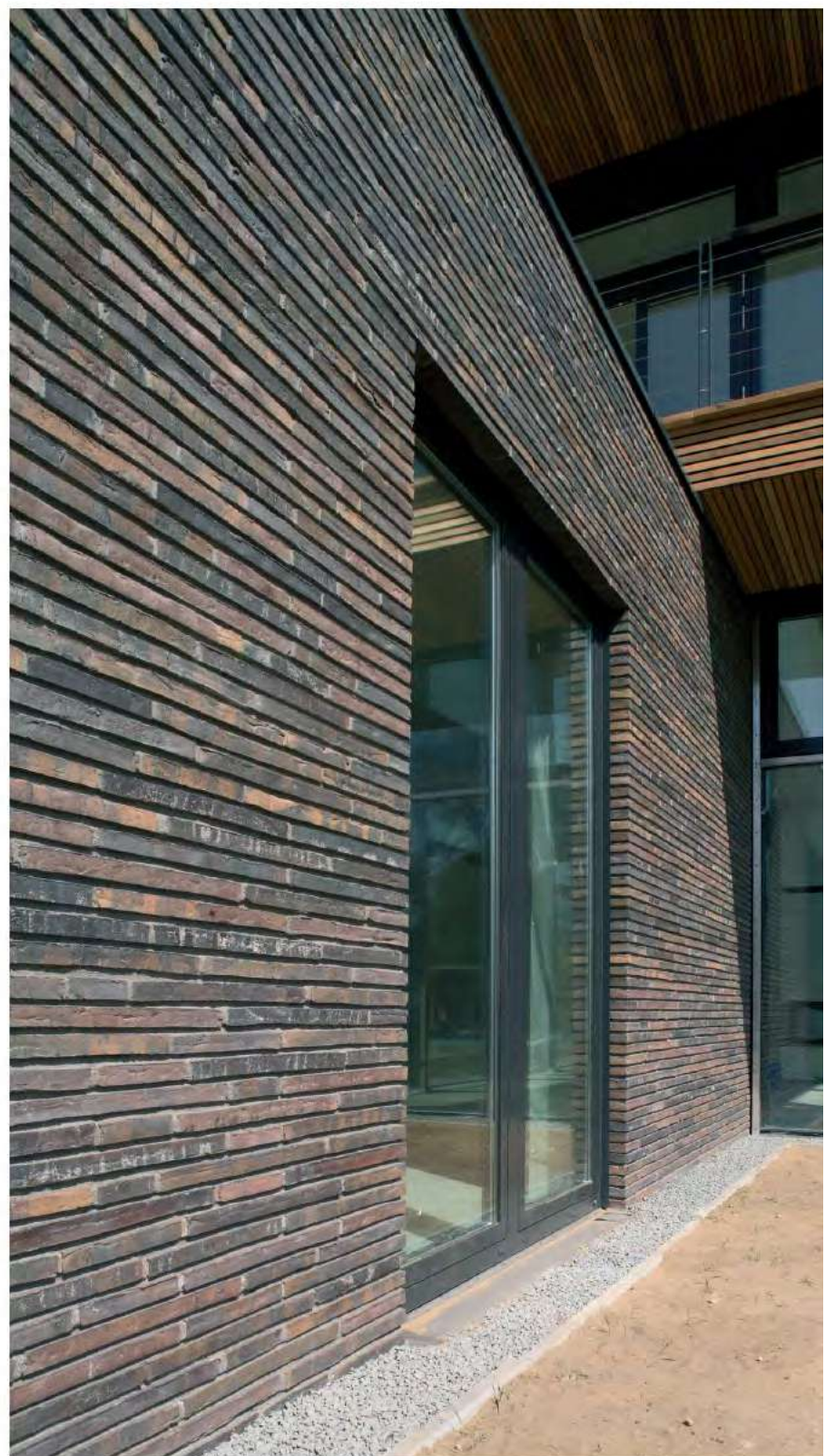
Kolumba™ har sit navn efter arkitekten Peter Zumthors projekt til det katolske kirke-museum af samme navn i Köln, berømt bl.a. for sin 'Madonna i ruinerne'. Zumthor løser den stillede opgave: At finde en fællesnævner for alle eksisterende bygningsfragmenter fra romernes Colonia til nutidens Köln.

Peter Zumthors projekt bygger direkte på ruinerne og den nye bygning, i alt mere end 3000 m²: Den varme, grå Kolumba™ med en højde på bare 39 mm, men varierende længder op til 540 mm danner en forunderlig facade, et stofligt, artikuleret massiv, der bygger en elysisk ramme om historiens stærkede lavasten, basalt, kalksandsten og granit. Med en betingelsesløs respekt for årtusinders detaljerigdom rejser Kolumba-murværket rejser sig stoisk på ruinerne: Det arkitektoniske kontinuum er komplet. Det understreges af enkelte gennembrud i den monumentale facade af modernitetens slanke vinduer, der slipper årstiderne ind i det sakrale museum: Som smykker dekorerer de murværkets kappe, på en og samme tid en kilde til ophøjet ro og til klingende muntherhed.

Kolumba-museet indvies den 14. september 2007. Da har der for længst været indflytning i arkitekt MAA Julian Weirs familiebolig på 180 m² til en privat bygherre i Skåde Bakker udenfor Århus: – Til bygherrer med ønske om selv at være med til at sætte signaturen på det personlige hjem er et murværk med Kolumba™ et godt valg. Stenen har den tyngde og tradition, vi kender så godt fra murværket, og så alligevel en lethed, en slank, sprød modernisme og et sanseligt udtryk, siger arkitekt MAA Julian Weir, der er ansat i Arkitektfirmaet C.F. Møller A/S. Det er dog i eget regi, at arkitekten har tegnet villaen til det fine naturlandskab nord for Århus. På den smukke parkgrund hed inspirationen finsk modernisme med afsæt i Alvar Aalto og en nutidig japansk kulturtradition:

PETER ZUMTHOR: KOLUMBA,
ET ARKITEKTONISK KONTINUUM
FRA ROMERTID TIL NUTIDENS KÖLN.

– Geologisk skifertyngde med en horisontalt udsænkthet var overskrifter, der blev nikket til, kommenterer Julian Weir. En blød materialiseringsproces førte til de keramiske flader med lange, brede snit og markante legefuger: Tradition og modernisme.

Autentisk

Den dialog var også hovedattraktionen for arkitekten Christian Schmieder fra tegnestuen Schmieder & Dau i Kiel: – Et autentisk materiale, tegl, forarbejdet på en måde, der peger fremad, vurderer Christian Schmieder, der i samme optik tilsatte træ og glas, da han projekterede en familiebolig på rummelige 390 m² i to etager til en fjordnær naturgrund i Kiel. En muret, etagehøj sokkel favnes af et tværgående volumen af træ. Arkitektens horisontale orientering støttes af Kolumba™: – Et traditionsbundet, kendt og trygt materiale – tegl – med et kompromisløst moderne udtryk, vurderer Christian Schmieder, der også udkradsede legefugerne, mens studs-fugerne er fyldte: Det slanke, liggende format fremhæves og gentages i den overliggende etages træbeklædning.

Den effekt – tilført et imponerende tagudhæng – arbejder også Arkitema med i tegnestuens projekt for bygherren Boligselskabet Albo i Korsør. I et 'kvarterhus' til de Korsørborgere, der bor i Motalavejs sociale boligbyggeri, er en dekorativ træbeklædning i en tæt dialog med den slanke, elegante Kolumba™.

Et stolt hus

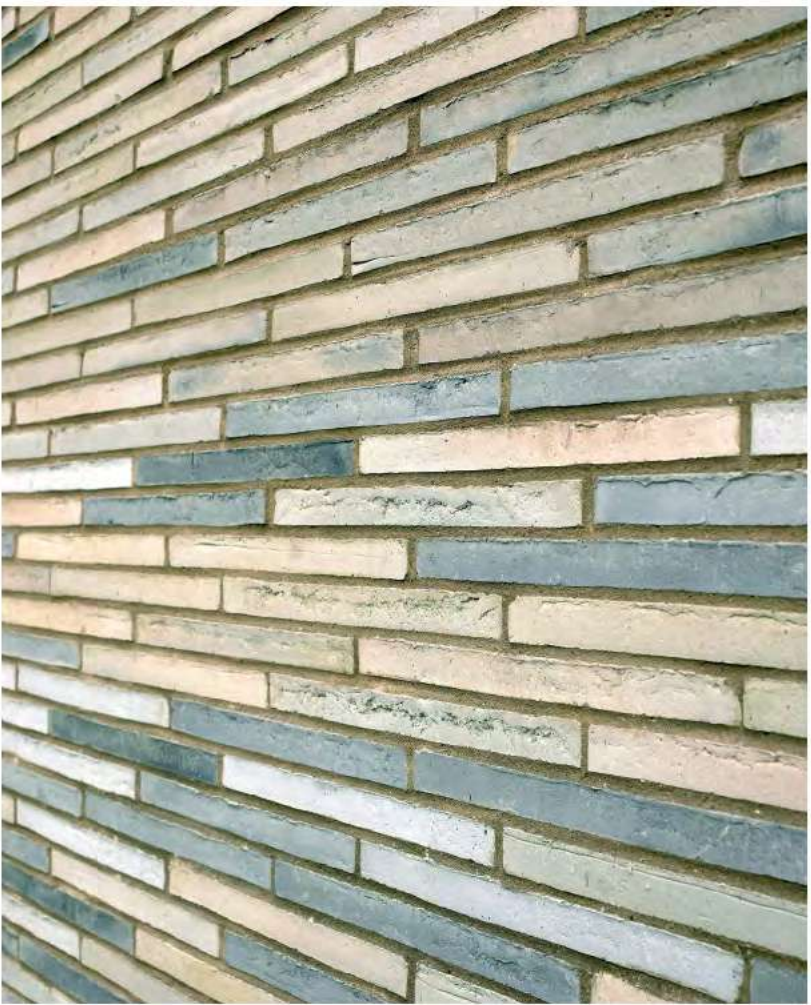
– Motalavej er et boligkvarter, der trængte til et løft, et tilskud af høj kvalitet med det formål at sikre en øget stolthed og loyalitet fra beboerne, fortæller Albo-direktør Bent Guldahl. Det blev betroet arkitektfirmaet Arkitema at tegne et forsamlingshus til beboer-

Foto: Frank Herforth

NATAL'YA LOBANOVA OG IVAN CHUVELEV, ARCH4, MOSKVA: VILLA I ZHUKOVKA. ET MODERNE HUS I EN NORDISK TRADITION MED KOLUMBA™.

Foto: Peter Jørgensen

HENNING B. THOMSEN, ARKITEMA: KVARTERHUS I KORSØR. KOLUMBA™ SIGNALERER, AT HUSET ER NOGET GANSKE SÆRLIGT. MURVÆRKET GIVER KVARTERET ET TILTRÆNGT LØFT.

nes fælles aktiviteter fra sport og spil til kulturevents og fester. Arkitekt MAA Henning B. Thomsen, Arkitema, valgte at indfri ønsket om 'et hus af speciel høj værdi' med et forslag om at bygge 750 m² i to plan med murværk af Kolumba™.

– Det gav vi håndslag på, og vi har fået et medborgerhus med stor personlighed og udstråling. Et hus, vi alle er stolte af, erkender direktør Bent Guldahl.

At følelser er et centralt emne, når arkitekturen skal skabes, understreger også arkitektparret Natal'ya Lobanova og Ivan Chuvelev fra arkitektvirksomheden Arch4 med tegnestuer i Basel og Moskva: – Når vi tegner et privat hjem til en familie handler det grundliggende om en intim dialog, om at kunne føle de små vibrationer i detaljen og om instinkt og intuition, mener Natal'ya Lobanova. Den proces kan ikke indsættes i en arkitekturteori. I stedet bruger Arch4 ofte flere år på at skabe det vellykkede resultat. Det er også tilfældet med et 2200 m² (!) stort hjem i en forstad til Moskva: Efter fire år nærmer byggeriet sig nu sin afslutning. Chuvelev og Lobanova viser, at et vestligt orienteret, nøgternt moderne arkitektur sprog fungerer fremragende i en russisk kulturkreds.

– Vi brugte næsten et år på at finde den helt rigtige sten til husets murværk i samspil med den omgivende naturs vilde vegetation og i korrespondance med både et internationalt, nutidigt formsprog og en dybt forankret russisk kultur.

Ivan Chuvelev: – Vi søgte over hele Europa og resultatet blev Petersen Tegls Kolumba™, der på imponerende vis respekterer historiens stærke rødder i et stringent, modernistisk format. Den spænder over årtusinder i et sprog vi alle kan forstå.

www.kolumba.de
www.petersen-kolumba.dk

....gør som romerne

Når du er i Rom, så gør som romerne, lyder det gamle ordsprog.

Det referer ikke mindst til en tid, hvor romerne var på vej til at løse den opgave, som unionsbestræbelserne her godt 2000 år senere stadig går ud på: At samle Europa. Hvor romerne i 50 f.K. slog lejr og grundlagde Trajectum ad Rhenum, ligger i dag Utrecht.

Den historie skal huskes, mener arkitekten Jan Bakers, der lige nu projekterer nyt domicil til sin tegnestue og dens 10 medarbejdere.

– Det skal ske med Kolumba™, som med afsæt i Zumthors projekt bringer såvel Kölns som Utrechts romerske fortid i erindring, erklærer Jan Bakers. Jan Bakers Architecten får 335 nye m² i tre plan, inklusive en underjordisk p-kælder. Med Kolumba™, der spænder de to årtusinder, skabes et bygningsvolumen med klare referencer til Utrechts byhuse, men som samtidig er en ny fortolkning af genren. På en base af glas på bærende stål placeres en overtage med Kolumba i et lidenskabeligt struktureret relief murværk, som danner facade mod et hovedstrøg i Utrecht. En Kolumba i grå, brune og sorte farvetoner kommer i dialog med glassets transparens og med tilstødende facader med hvid puds og filts.

Jan Bakers Architecten åbner den nye tegnestue i 2008.

KOLUMBA™ ÅBNER MULIGHED FOR ET DRAMATISK STRUKTURERET RELIEF MURVÆRK.

UTRECHTS BYHUSE PÅ HOVEDET: TYNGDEN ER ØVERST, LETHEDEN I FUNDAMENTET

MICHAEL STEN JOHNSEN, ARKITEKT MAA, TEGNESTUEN VANDKUNSTEN I KØBENHAVN.
– Tegl er et uovertruffet byggemateriale

Ny arkitektur og murens æstetik

– Tegl er et uovertruffet byggemateriale. Det gælder teknik, ressourcer, klima, holdbarhed, fleksibilitet og funktion – i virkeligheden også prismæssigt og i særlig grad æstetisk. Man skulle således tro, at mursten sælger som varmt brød. Men – som man kan forstå på Massimiliano Fuksas – så let er det alligevel ikke, lyder en kommentar fra arkitekten Michael Sten Johnsen, partner i Tegnestuen Vandkunsten i København.

– I et konkurrencesamfund skal teglværkerne hele tiden finde på nyt og overgå konkurrenterne med alle de andre byggevarer. Men – og her løfter Johnsen en advarende finger – kvalitetssans er det eneste, som kan holde teglindustrien på

sporet. Han bemærker, at murerhåndværket har været ude i tovene, presset af betonindustrien. Stalkerne har svært ved at acceptere bærende murværk i mere end halvanden etage. Visse byggeøkonomer mener tilmed, at tegl er et dyrt materiale.

– Men ingen af disse argumenter fører logisk til, at man skal sælge ud af teglstenens æstetiske kvaliteter, erklærer Michael Sten Johnsen: – Skalmurskonceptet har svært ved at udvikle sig med arkitektonisk kvalitet. Det er som om, der mangler indlevelse og interesse for murstenens særlige evner.

– Den finder sig ikke i at blive tarveligt behandlet. Mister stenen sin stofflighed og bærende betydning, bliver murværk til dovent øl, der slapt slipper sit tag. Og så er det da forufterigt at finde på noget helt nyt, medgiver Johnsen. – Arkitekturen skal spænde teglmaterialets muligheder til det yderste, men det behøver ikke føre til hærværk over for teglets æstetiske kvaliteter. Jeg forstår fx ikke lysten til at lade murstenen ligne et lille glat og præcist betonelement, tilføjer han.

Michael Sten Johnsen: – Det er ikke nok, at teglværket kender til trykstyrke, holdbarhed, tidsplaner, transport og priser. Værket og teglkonsulenterne skal også have indsigt i arkitekturens væsen og give råd om murstenens potentiale i en aktuel, arkitektonisk sammenhæng. Værkerne skal insistere på teglets helt suveræne evne til at skabe keramisk stofflighed og dets helt særlige æstetiske muligheder.

TONY FRETTON, TONY FRETTON ARCHITECTS, LONDON
– Tegl, arkaisk og modernistisk.

Den arkaiske modernist

– En interessant og vigtig debat, kommenterer Tony Fretton i London. Hans tegnestue arbejder for tiden med murværk i flere projekter.

– Det er ikke helt sandt at sige, at teglindustrien mangler produktudvikling. Hos teglværker som Petersen Tegl A/S i Danmark er der da bestemt udvikling, men – ja – Fuksas har ret i, at der kunne gøres mere. Og ja, teglindustrien ville sælge flere mursten, hvis der blev gjort mere ud af produktudvikling og innovation, siger Fretton.

– Modernister som Mies van der Rohe og Le Corbusier demonstrerer murstenens potentiale i modernistisk sammenhæng – fx ved det, at den gentager sig selv – samtidig med at den bevarer

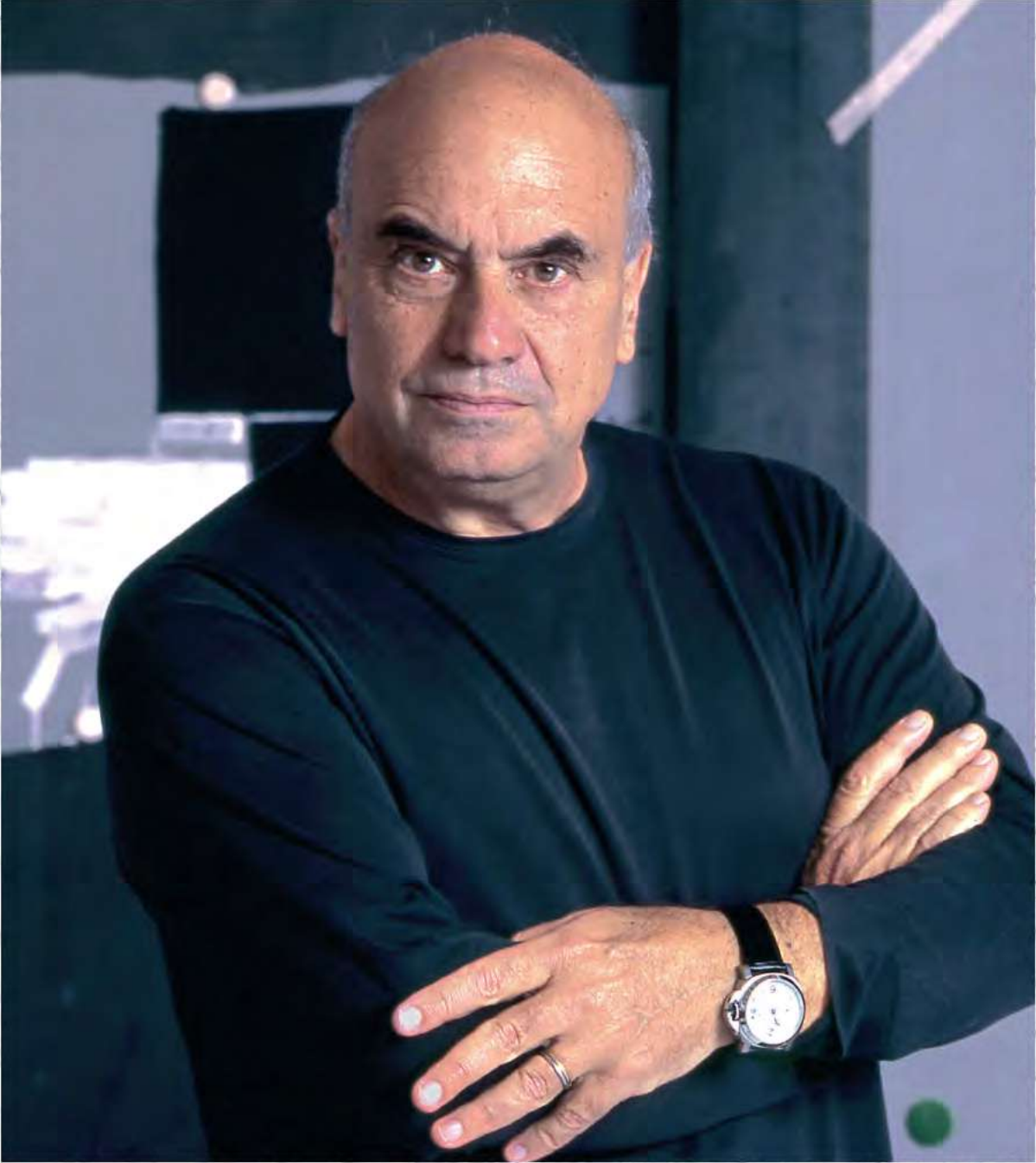
egenskaber som erindring, rødder og historie, betoner Fretton.

For arkitekter, der følger Frettons tradition – mange, som fx Carl André, under indflydelse af minimalismen – er murværkets normative egenskaber fascinerende: Arkaiske og modernistiske på én og samme tid – man kan have begge dele i ét.

– Men Fuksas har ramt noget vigtigt, siger Fretton.

– Han lader til at være meget optaget af murstenens ydre kendetegn, men jeg mener også, at vi skal tænke på energiforbrug og transport i teglindustrien. Når det er sagt, har Fuksas helt ret, når han siger, der skal mere forskning til i teglindustrien, som har så dybe håndværksmæssige rødder, at den har forsømt de fordele, som forskning og teknologi kan bibringe. Hvis teglindustrien ønsker at udgøre et alternativ, når det kommer til tæt bymæssigt højhusbyggeri, skal den kunne levere den nødvendige teknologiske dokumentation for sine produkter.

– Og desværre, tilføjer Fretton, så er det stort set uset i den europæiske teglindustri.

En romersk opsang

Arkitekten Massimiliano Fuksas: – Murværkets fremtid i moderne arkitektur afhænger af teglværkernes forskning og produktudvikling

– Nutidens arkitekter bruger mursten på en rent ud idiotisk måde. Og stiller sig tilfreds med et for ringe udbud af tegl.

Den kontante udmelding kommer fra arkitekten Massimiliano Fuksas. Vi har talt med ham på tegnestuen i Rom om historisk romersk murværk og stillet spørgsmålet: Hvordan får vi murværk i fokus blandt arkitektfagets modernister? Fuksas er selv en af dem.

Massimiliano Fuksas: – Murværk er skam et indsatsområde for arkitekturen her på tegnestuen. Vi mener, at murværk kan bruges rent ud fantastisk. Det er desværre bare ikke det, der sker. Vi oplever udbuddet af sten og komponenter i tegl som stillestående, konservativt, tilbageskuende. Man kan prøve det tankeeksperiment at forestille sig murværk, der i dag ville være lige så banebrydende og opfindsomt som romernes på Hadrians tid, omkring 115. Jeg mener, vi i stedet ser en anvendelse af mursten, der ikke er kommet ret meget videre på to årtusinder.

– Hvad var det, romerne kunne med murværk dengang?

– De brugte tegl og mursten som et keramisk artefakt. For den romerske bygmester var murværket som en skulptur med udfordrende relieffer, spændende stik, interessante lysvirkninger. Det var også begrundelsen for at arbejde med de slanke, lange murstensformater som bipedales og sesquipedales med kvadratiske mål på fx 60x60cm. Med den type sten var de i stand til at udføre de mest fantasifulde mønstre og ornamenter. De slanke formater med betydelig dybde yder en ekstrem fleksibilitet på begge akser.

– De sker jo også nu?

– Ja, men ikke bedre. Som romerne skal vi lære at se mur-

værket som en keramisk autonomi, en solitær komponent, også selv om den er en funktionel del af arkitekturen. Op gennem historien har vi lært at koncentrere os om murens funktion: Dens robuste holdbarhed, isoleringskvaliteter og hurtige udførelse. Det er heller ikke forkert. Men i den proces dør skønheden, kreativiteten og nytænkningen, hvis ikke andre hensyn tages. Det ændrer sig først, hvis vi igen betragter kompositionen af fx bagmur og facade som et keramisk projekt med et selvstændigt udtryk. Arbejdet skal udvikles og tænkes i pagt med tiden – på samme måde som anden aktuel kommunikation. Der er jo heller ingen af samtidens kunstnere, der udtrykker sig i antikkens sprog – vel? Hvorfor skal så arkitekter? Hvis murværk vil spille en rolle i moderne arkitektur, så må teglværkerne vågne op!

Højere huse

– Det er vel også et spørgsmål om arkitektens evne til at bruge murværk på en ny måde?

– Jo. Og vi har gjort det. Endda for nylig med facaden på basebygningen til Twin Towers for Wienerberger i Wien. Vi udviklede en glaseret sten med en længde på op til 170 cm. Her ser vi et sort, glaseret keramik indgå i en effektiv duet med dagslys og belysning: Lys og mørke.

Nu udfører vi øvelsen igen, denne gang til et nyt projekt i Mainz. Men: Tendensen i byernes udvikling går i retning af stadig større bygninger på fortsat knappere jord. Der er kun én vej: Op. Det dikterer, at vi skal finde nye veje, hvis vi ønsker at

ALSTERFLEET ARBEITEN UND WOHNEN ER ET KOMBINERET BOLIG- OG KONTORPROJEKT VED HAVNEN I HAMBURG. PROJEKTET LIGGER PÅ GRÆNSEN MELLEM DEN ÆLDSTE DEL AF HANSESTADEN OG DEN MODERNE METROPOLIS, HERUNDER HAFEN CITY. FUKSAS ARCHITETTO PROJEKTEREDE FORBINDELSEN MED MURVÆRK OG GLAS FOR TO BYGHERRER: QUANTUM IMMOBILIEN AG OG HANSEATISCHE PROJEKTIERUNGSGESELLSCHAFT. – ET EKSEMPEL PÅ DEN ALSIDIGHED, SOM MURVÆRK BESIDDER, KOMMENTERER MASSIMILIANO FUKSAS.

anvende murværk. Og den opgave kan kun løses af arkitekter og teglværker i forening.

– De moderne materialer, glas, stål og beton kan skabe en arkitektur med en kortere levetid. Er ikke huse, der holder i årtusinder, bedre – som romernes – med et gennemprøvet materiale som fx tegl?

– Det kan man jo ikke svare nej til. Men kendsgerningen er, at bygherrerne vil noget andet. De ønsker sig kraftfulde udtryk, fantasi, opfindsomhed, personlighed.

Farver og struktur

– Og det kan ikke lade sig gøre med murværk?

– Det siger jeg ikke. Det kan bestemt lade sig gøre med materialer fra teglværkerne. For glas i sig selv, glas uden modspil – hvad er det? Ingenting. Transparens uden karakter og følelse, uden udstråling. Murværk – på den anden side – er nyttigt, holdbart og alsidigt, og kan bruges på imponerende mange måder. Det viste romerne igennem det meste af republikkens historie med bygninger, mange stadig friske og stærke, nu efter to millennier.

– Men?

– Men teglbranchen skal bruge flere kræfter på sikre at den næste generation af keramiske bygningskomponenter. Flere penge til forskning og udvikling er en nødvendighed. Flere ressourcerne bedre, mere fremtidsorienteret. Det er ikke nok at sikre dagen og vejen ved at levere de gennemsnitlige, kendte produkter, uanset kvaliteten. For sker der ikke

mere, går udviklingen i stå. Der er skræmmende eksempler fra byggeindustrien. Giv os eksperimenter, giv os udvikling. Giv os nye formater. Giv os farver, flammende røde, dybe, lokkende blå. Giv os sten, der stråler, sten, der glimter, sten, der skinner. Sammen med de robuste, grove, rustikke, en skøn kontrast. Glaser, slib, poler, gør det hele, men giv os tekstur, variation, liv og oplevelser. Så skal vi nok bruge tegl!

	MASSIMILIANO FUKSAS. FØDT I ROM 1944, SØN AF LITAUISKE FORÆLDRE. ARKITEKT FRA LA SAPIENZA 1969: 1967-2002: 1985: 1998-2000: 2000: HOVEDVÆRKER:
	FUKSAS ARCHITETTURA, FIRE TEGNESTUER I ROM, PARIS, WIEN OG FRANKFURT. PARTNER MED DORIANA O. MANDRELLI. KURATOR FOR ARKITEKTUR BIENNALEN I Venedig: MINDRE ÆSTETIK, MERE ETIK. HAR MODTAGET MANGE PRISER OG ER GÆSTEDOCENT VED DE OFFICIELLE ARKITEKTSKOLER I LONDON, PARIS, SOFIA, NEW YORK. FAST ARKITEKTUR KOMMENTATOR I UGEMAGASINET L'ESPRESSO. MESSECENTER MILANO. FERRARIS HOVEDKVARTER, MODENA. KONGRESSTRET I ROME-EUR. MUSIK-HUSENE I AMIENS OG STRASBOURG. SHOPPINGCENTER EUROPARK 1 OG 2 SALZBURG. TWIN TOWERS, WIEN. EMPORIO ARMANI, HONG KONG OG SHANGHAI.

TWIN TOWERS I WIEN ER ET PROJEKT MED ET AREAL PÅ I ALT 139.500 M², DISPONERET I TO TÅRNE AF GLAS OG STÅL. BASISBYGNINGEN ER IMIDLERTID UDFØRT MED FACADER AF GLASEREDE, SORTE TEGL, DER I SAMSPIL MED LYS OG BELYSNING GIVER KARAKTER UDE SÅVEL SOM INDE. BYGHERREN ER IMMOFINANZ IMMOBILIEN AG. TWIN TOWERS AF FUKSAS ARCHITETTO ER PROJEKTERET TIL ADMINISTRATION, BIOGRAFER, RESTAURANT OG UNDERHOLDNINGSCENTRER, LIGESOM DER ER 1000 UNDERJORDISKE P-PLADSER. OPFØRELSE 1999-2001.

THOMAS BO JENSEN
LEKTOR, ARKITEKT MAA
– FORSKNING PÅKRÆVET.

Forskning efterlyses

– Der forestår teglindustrien et stort arbejde med at bringe mursten og tegl op på teknisk, videnskabeligt niveau med fx beton, erklærer lektor ved Kunstakademiets Arkitektskole, arkitekt MAA Thomas Bo Jensen, forfatter til den nu berømte Ph.D. afhandling 'Murstenens omamentale vilje' og til bogen om P.V. Jensen Klint.

– Murstens årtusind lange historie er på en gang en styrke og en svaghed. Materialet har for længst bevist sin robuste, klima modstandsdygtige holdbarhed, men dokumentationen hviler i høj grad på empiri, observerer Thomas Bo Jensen. Nytænkning i murværk bliver ofte fravalgt, fordi teglindustrien ikke har en ligeså stærk tradition for at dokumentere materialets egenskaber gennem tekniske afprøvninger som fx betonindustrien. Hvis entreprenører og rådgivere kan reducere deres ansvarspådragelse ved at vælge andre, bedre dokumenterede materialer, er det forståeligt, at de gør det, pointerer Jensen.

– På visse punkter har teglindustrien derfor behov for et skarpere fokus, men det er for nemt at sige, den skal bære skylden alene, mener Thomas Bo Jensen. – Når Fuksas taler om produktudvikling, synes han at glemme, at vi arkitekter har et medansvar. Det er i parløbet med arkitekterne og de nye krav, vi stiller på vore klienters vegne, at teglindustrien udfordres. For mange tegnestuer vælger at undlade at tage den dialog og vender sig mod løsninger, som de opfatter som nemmere og sikrere. Man skal ikke være bleg for at forlange eksperiment og nytænkning fra arkitekternes side. Uden engagement fra den kant er det sandsynligt, at udviklingen går i stå.

– Fuksas argumenterer fint for skønhed og æstetik i tegl. Men det er ikke det eneste, man skal have i søgeren. Industrien vil blive mødt med nye krav til bæredygtighed og reduceret energiforbrug i forbindelse med brændingsprocesser, transport- og isoleringsevne, erklærer Thomas Bo Jensen. Hvis man synes, kravene er store i dag, så bare vent. Vi har kun set begyndelsen. Derfor kræves der en bred tværfaglig, forskningsbaseret indsats, hvis tegl skal blive ved med at spille en fremtrædende rolle.

SJOERD SOETERS,
PARTNER I SOETERS VAN ELDONK
– ARKITEKT, IKKE KUNSTNER!

Det var lykkelige dage...

– Sig hvad du ønsker, så vil teglværkerne helt sikkert levere. Som i ethvert andet erhverv reagerer de på markedsforholdene. Så enkelt er det!

Sjoerd Soeters, arkitekt og masterplaner hos studio Soeters Van Eldonk i Amsterdam, er fuld af forhåbning for murstenens fremtid: – Murværk er næsten en naturlig del af menneskets selvopfattelse. Det sidder i hovedet på os i total samhörighed med vores forestilling om kvalitet og normalitet i bygninger. Menneskets krop og grundlæggende behov har næsten ikke ændret sig gennem de sidste 5000 år. Så Egypternes stole ligner meget vores stole i dag, lige bortset fra nogle ubetydelige stilændringer, siger Soeters.

Hvad angår udvikling, tilføjer han, har jeg ikke set ret mange erhverv, som er i stand til at levere så stor variation i format, struktur, farve og stoffighed. Gennem de sidste hundrede år, har murstenen gennemgået en ufattelig udvikling med en enorm kvalitetsforbedring.

Kontinuiteten i den menneskelige etnografi er langt mere konsekvent end nogen bevægelse, noget forsøg på at skabe – ikke en bedre verden desværre – men bare en ny slags bygning. Så snart arkitekten bliver kunstner, skulptør, tænker han som en skulptør og stræber så vidt muligt efter at undgå det stabile og normale.

Adolf Loos sagde: 'Gem formgivning til palæer og monumenter'. Udformningen af et hus skal opfylde menneskets grundlæggende behov for fx ly og komfort. Den skal være konservativ og ikke akademisk eller smart. Sjoerd Soeters har et andet yndlingscitater, som han synes hører til her. Seneca, 4 BC-65 AD: – Det var lykkelige dage dengang, før arkitekterne.

Mange taler om, at arkitektur og design bør være folkeskole pensum for børn og unge. Petersen Tegl gør noget ved det

Forstand på formgivning og design? Hensynet til omgivelserne? Skønhed og æstetik? Samspelet mellem menneske og byggeri? Viden om byen og husene? Det er alle spørgsmål og emner, som de fleste gerne så som en naturlig del af den almene dannelse.

— For eksempel ønsker mange, at børnene beskæftiger sig med arkitektur og byggeri i skolen, måske allerede i børnehaven, mener Christian A. Petersen, Petersen Tegl.

— Får børnene sansen for kvalitet og skønhed ind med deres tidligste lærdom, er de senere rustet til at forme omgivelserne med de værdier i rygsækken, lyder hans ræsonnement. Det gjorde det også, da han sammen med den yngste generation på familieteglværket fik en idé:

Bonsai mursten!

Som man kan få god forstand på botanik og flora af at dyrke mini-væksterne i bonsai-kulturen, sådan måtte også horisonten udvides med viden om form og konstruktion ved selv at bygge med små mursten.

Petersen Junior var født.

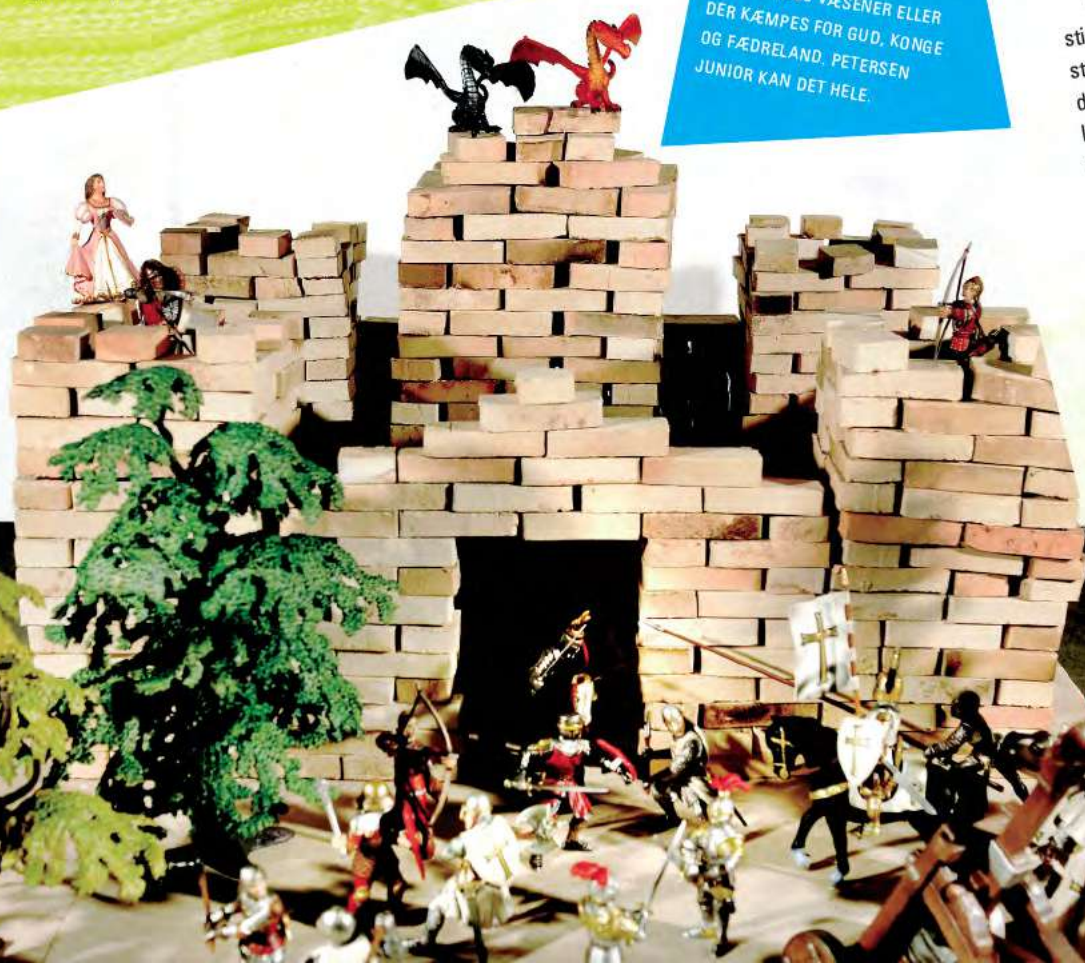
Indvendinger om, at byggeklodsens for længst er opfundet, og at en anden dansk megaindustri sådan set har vist den vej blev fejlet af bordet: Det fascinerende ved bonsai er jo netop, at træerne ikke er look-alike, kopier i træ og plast. De er den ægte vare, vibrerende levende, helt som de store brødre, bare små.

Således også med mursten.

— Derved opnår de deres specielle evne til at kommunikere, til at føre en tavs dialog, men ikke desto mindre et tydeligt sprog, forstået af dem, der vil høre efter, konstaterer Christian A. Petersen. Ofte nok har de største arkitekter talt om murstensens selvstændige vilje og medfødte personlighed. Om den kunne ytre sig på en miniature skala. Det skulle nu stå sin prøve.

Med en ledelse af børnebørnene Lukas Christian og Aenne Thomsen, 14 og 16 år, som henholdsvis teglmester og marketingchef gik arbejdet i gang. I testpanelet var også de øvrige Petersen bonsai'er: Felix, ni, Emma, otte, Theodor, tre og Jonas på bare et enkelt år.

LEGEN KAN HANDLE OM EVENTYRLIGE VÆSENER ELLER DER KÆMPES FOR GUD, KONGE OG FÆDRELAND. PETERSEN JUNIOR KAN DET HELE.

Skala 1:3

Aenne Thomsen: — Fra begyndelsen troede vi på, at små, ægte mursten ville være sjove at lege med. Men hvor små? For at de ikke bliver så ringe i størrelse, at man ikke rigtigt kan føle deres struktur, overflade, form og varme, så bestemte vi os efter mange forsøg til skalaen 1:3, forklarer Aenne Thomsen. Det betyder, at 27 Petersen Junior er lig med en enkelt normalsten. Lidt sjovt at tænke sig, at med 270.000 Junior kan man bygge et parcelhus i fuld størrelse!

— Men det bliver en dyr rekord, indskyder Lukas Christian tørt. Som teglmester har han været med til at udvikle støbeforme og formemaskiner, kun omtalt internt og med dæmpet stemme: — Hvordan vi gør, er vores hemmelighed. Det kommer ikke japanerne ved, lyder det fra teglmesteren!

— Vi planlægger, at dette udvikler sig til et byggesystem, som kan bruges af børn i alle aldre — og voksne med for den sags skyld, fortæller Lukas Christian Thomsen. Endnu er vi ikke klar med mørtel, ske og pudsebræt, men stenene er der — i mange af de populære Petersen-kollektioner og farver. De leveres i kasser med 100 stk. Med en enkelt kasse kan man sagtens komme i gang med sit bygværk.

Petersen Junior er ved at blive afprøvet på skoler, fritidshjem og børnehaver i lokalområdet. Aenne Thomsen har sin markedsføringsplan klar med tilhørende Junior-merchandise i form af caps, t-shirts og gym-bags.

Så Junior holdet er klar til at indtage nu nationen, iført kække badges med ordlyd som: Coal Blingbling, Nice Dice og Coal Diamond Glamour.

The Future Belongs to Junior. Bonzai!!

petersen-junior.dk

BONZAI!

CHRISTIAN A. PETERSEN – UNGERNE SKAL HAVE EN MODVÆGT
TIL TEKNISK LEGETØJ OG MOBILTELEFONER: MURSTEN

FELIX (TV.) OG LUKAS CHRISTIAN (TH.)
APPRØVER DEN NYESTE
JUNIOR KOLLEKTION

THAT'S
TOUGH
ENOUGH
PETERSEN
Junior

JUNIOR – EN KOLLEKTION
AF PETERSEN TEGLS
KULBRÆNDE MURSTEN
I SKALA 1:3.

COAL
BLINGBLING
PETERSEN
Junior

SOLITÆR MED HOLDNING
CARSTEN LORENZEN APS ARKITEKTER: DEN STÆRKE SOLITÆR – 3800 M² – DIREKTE VED KAJKANTEN HAR HELT SIN EGEN UDSTRÅLING. MED EN EGEN GRAFISK STYRKE VIRKER HUSET SOM EN SKULPTUR: SELVBEVIDST STÅR DET DER VED PROMENADEN OG SER UD OVER HAVNEN. UDTRYKKET UNDERSTREGES AF DEN UDKRAGENDE GLASKARNAP – SOM KYKLOPENS ØJE. DET STØTTES AF FACADENS RYTME OG AF MATERIALERNES DUO MELLEM DEN STOFUGT MØRKE MURSTEN OG DE LYSE MESSING ELOXEREDE PARTIER AF STRÆKMETAL OG TILSVARENDE VINDUESRAMMER. HER DANNES EN SPECIEL ADRESSE MED 21 BOLIGER I EN FIN FORTOLKNING AF TEMAET 'HUSET VED HAVNEN'. MURVÆRK: PETERSEN TEGL D55.

Foto: Christian Richters

Hos kejserne

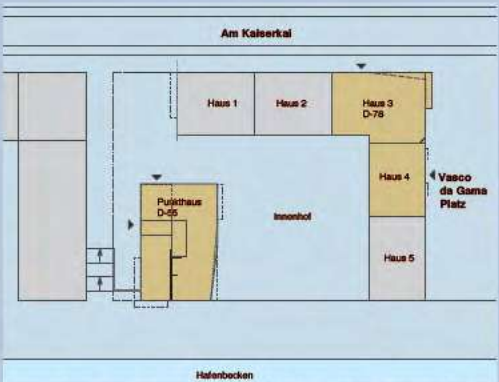
Hafen City tager form. Nye kvalitetsboliger, butikker og kontorer opføres bl.a. på Kaiserkai: Stolt, elegant, personlig arkitektur.

På 155 hektar opstår i de kommende år et helt nyt vækstområde i Hamburgs havn: Hafen City. Det sker på de enorme kajanlæg, der engang var et hektisk centrum for den søgående trafik mylder af skibe. I dag er de færre og større, og mange kajer er ledige.
Efter en stort anlagt og stramt styret masterplan arbejder en række arkitektvirksomheder med at bebygge dem med andre fornødenheder til et moderne samfund: Boliger, butikker, kontorer. Hvor engang havnearbejderes sved og laststøv fra varme lande dannede en eksotisk blanding, rejser sig nu smukke, majestætiske huse i vinkler, længer og solitærer, ofte med murværk, der i fremtiden vil præge det fortsat attraktivt autentiske miljø i 'the docklands': En ny tids regenter.

Blandt dem finder man et par imponerende bidrag fra Lorenzen Arkitekter i København, en af de få ikke-tyske tegnestuer, engageret i processen. Lorenzen Arkitekter var med ved udformningen af masterplanerne for Hafen City og er siden fortsat som projekterende arkitekter på Kaiserkais byggefelt 4, nabogrund til den nye Vasco da Gama Platz.
Her er ikke færre end tre boligprojekter med hver sin bygherre tegnet af Lorenzen Arkitekter. Hver af dem har sit særpræg: Det særlige hus på hjørnet, den karakterfulde solitær og det elegante hus på pladsen.
To af dem er udført med murværk af Petersen Tegl.

ET HJØRNEHUS MED KARAKTER
CARSTEN LORENZEN APS ARKITEKTER: HUS 3 FOR ALLGEMEINE DEUTSCHE SCHIFFSZIMMERGENOSSENSCHAFT AG ER PÅ 2700 M². DEN PROMINENTE PLACERING PÅ HJØRNET UDNYTTES MED EN TILBAGEHOLDENDE, FLADERE MURET FACADE MOD GADEN OG EN MAGTFULD UDKRAGNING MOD PLADSEN, HVORVED HUSET BLIVER EN OPTAKT TIL VASCO DA GAMA PLADSEN. LYST MURVÆRK MED RELIEFFER PÅ GAVLEN ARTIKULERER HUSETS ÆT. STUEETAGENS CAFÉ OG BUTIK STÅR MED GLASFACADER, MENS 17 BOLIGER FINDER PLADS BAG DE ØVRIGE ETAGERS KVALITETS BETONDE RAMMER. KARAKTEREN AF ET BYHUS MED MARITIMT PRÆG ER KOMPLET. MURVÆRK: PETERSEN TEGL D78.

KAISERKAI: CARSTEN LORENZEN ARKITEKTER HAR ANSVAR FOR PUNKTHUSET SAMT HUS 3 OG 4.

SINDAL KIRKE

Klinkens karat

Aktuelle projekter dokumenterer teglklinkens bredde: Minimalistisk, men stoflig, historisk rodfæstet, men alligevel dernier cri

GJERLEV KIRKE

Foto: Thomsen & Have

SINDAL KIRKE: PM KLINKER HALVSTENSFORBANDT LIGGER NU I SINDAL KIRKE PÅ I ALT OMKRING 300 M². SAHL ARKITEKTER: – PETERSEN TEGLS PM KLINKER ER DEN HELT RIGTIGE BELÆG-NING TIL DENNE KIRKES INTERIØR. OG SÅ ER KLINKERNE BRÆNDTE OVERFLADE NEM AT VEDLIGEHOEDE.

SINDAL: SPECIALFREMSTILLEDE PETERSEN TEGL PM KLINKER MED RUNDEDE HJØRNER TIL KORETS TRIN. SAHL ARKITEKTER HAR SKABT MENINGSFYLDTE FYSISKE RAMMER AF HØJ BRUGS-MÆSSIG OG BYGGETEKNISK KVALITET TIL SINDAL KIRKES FRE-SKOER AF ELOF RISEBYE, 1921.

Foto: Jakob + Weiland

GJERLEV: FØRNEMLEREN FOR MATERIALERNES AUTENTICI-TET OG SAMSPIL DOKUMENTERER TEGNESTUEN VILHELMSSEN, MARXEN & BECH-JENSENS ERFARING MED KIRKEPROJEKTER. TEGNESTUEN ER FRA 1935 OG HAR I 15 ÅR UDFØRT RENOVE-RINGSPROJEKTER TIL MERE END 200 ÆLDRE KIRKER.

GJERLEV KIRKE: DEN LYSE PM KLINKE I KVADRATET 375X375 MM LIGGER SOM ET "TÆPPE" MED DISKRETE FUGER OG EN NÆSTEN NATURSTRIDIG BLØD OVERFLADE: – ET ENKELT HUS MED DANSKE RØDDER, HEDDER DET I PROJEKTETS BESKRIVELSE. DET RENOVEREDE VÅBENHUS ER FRA 1867.

To danske kirker er netop genåbnet efter restaurering med bl.a. nye klinkegulve. I Gjerlev, Mariager-Hald provsti, er det Vilhelmsen, Marxen & Bech-Jensen, der er arkitekterne bag et nyt våbenhus: – Projektet er udført i respekt for kirkens byggestil med enkelt materialesprog. I den kontekst er teglklinten et ædelt, forarbejdet materiale, men det direkte slægtskab med den simple ler tilfører materialet en nøjsom enkelhed i fin harmoni med en protestantisk, renfærdig tradition, lyder en vurdering.

Sindal kirke er blevet gennemgribende restaureret efter et projekt af Sahl Arkitekter: Nyt kobbortag, alter og nye gulve af Petersen Tegl PM Klinker, der

indrammer kirkens freskoer af Elof Risebye^{*)}: – Freskoerne indrammes fint af den nye teglklinte, der nu er et karakterfuldt indslag i kirken, vurderer tegnestuen.

I badebyen Løkken projekterer tegnestuen Jørgen Ussing Bømler 100 gavle – og længehuse i Josefine Have. I en lokal byggetradition, men i et aktuelt arkitektursprog vil livet i de nye hjem udfolde sig på gulve af brændte teglklinker:

– De indgår i en vifte af autentiske materialer af højeste kvalitet i respekt for kvarterets disponering og byens traditionsprægede byggeskik med også murværk af Petersen Tegl, hedder det i en udtalelse fra Jørgen Ussing Bømler Arkitekter.

Og i Troense på den danske ø Tåsinge har den fhv. stadsarkitekt i Århus, Ole Østergaard, renoveret en 1700-tals tjenestebolig ved Valdemar Slot med moderne teglklinker: Materialet er historisk jordnært, men dog i et aktuelt og nøgternt formsprog

Ole Østergaard: – Klinken handler om følelser. Personligt har jeg en udtalt svaghed for klinkernes stoflighed, for den historie, de fortæller.

– Det mest forbløffende, tilføjer han, er at gå på strømpefodder på gulvvarmens lune klinker: De hårdtbrændte klinker har en fløjlsblød overflade.

Så hos Østergaards i Troense har de smidt skoene.

^{*)} ELOF RISEBYE, 1892-1961, ER BLEVET KALDT SORGENS MALER, OG HANS FARVEVALG OG MOTIVER VIRKER DYSTRE. MALERKOLLEGAEN JOAKIM SKOVGAARD FIK AFGØRENDE BETYDNING FOR HAM. I 1921 DANNED E RISEBYES AFGANGSPROJEKT FRA DET KONGELIGE DANSKE KUNSTAKADEMI GRUNDLAG FOR HANS FØRSTE KIRKEUDSMYKNING. DE FØLGENDE ÅR BEARBEJDEDE HAN SORGEN EFTER VENNEN, BILLEDHUGGEREN PAUL KIÆRSKOUS DØD. SENERE ANVENDTE RISEBYE OGSÅ SART E BLEGE LYSEBLÅ PASTELFARVER I SINE RELIGIØSE BILLEDER, FX JESU HJERTE FRA 1958. HAN FORTSATTE TRADITIONEN FRA JOAKIM SKOVGAARD OG HAR GJORT EN BEMÆRKELESVÆRDIG INDSATS SOM MEDHJÆLPER PÅ FLERE AF HANS UDSMYKNINGSOPGAVER OG HAR BLA. RESTAURERET FRESKERNE I VIBORG DOMKIRKE.

Foto: Thomsen & Have

JOSEFINES HAVE: HUSTYPERNE ER I TO ETAGER. PETERSEN TEGL SES I TRE VARIANTER: D71 TIL DE LYSESTE FACADER (FOTO), D33 TIL RØDE OG D31 TIL ET VARMT GULT FARVESPIG (FOTO). I ALLE TILFÆLDE AFSLUTTES DEROVER MED SANDFARVET FILTS.

JOSEFINES HAVE, LØKKEN: – FARVESPIG I PETERSEN TEGL PM KLINKER ER DET HELT RIGTIGE I DIALOGEN MED NATUREN OG HISTORIEN, VURDERER TEGNESTUEN JØRGEN USSING BØMLER, SOM VALGTE KLINKER I KVADRATET 375X375 MM MED MARKANTE, SANDFARVEDE FUGER.

ARKITEKT OLE ØSTERGAARDS HUS I TROENSE ER FRA 1759 OG HØRER TIL VALDEMAR SLOT. BARON NIELS IUEL LOD HUSET OPFØRE SOM ET LED I ERHVERVSUDVIKLINGEN. BARONEN ETABLEREDE EN KLÆDEFABRIK.

Foto: Kristine Mengel

TROENSE: DEN AUTENTICI-TET, DER UDSTRÅLES FRA BINDINGSVÆRK OG STRÅTAG, FORTSÆTTER I HUSETS INTERIØR: NYE GULVE MED GULV- VARME AF PETERSEN TEGL PM KLINKER I DE ELEGANTE GRÅTONER. EN DYGTIG LOKAL MURER LAGDE KLINKERNE MED SANDFARVEDE FUGER.

KOBBERBEKLÆDNING ER I DIALOG MED PETERSEN Tegl D49 OG D55. PÅ EN GYLDEN FARVESKALA FRA RØD OVER ORANGE TIL BRUN.

LEFERINK I HOLTEN: ARKITEKTUR AF VAN DER LINDE ARCHITECTEN MED PETERSEN Tegl D49 OG D55.

Lutter Leferink

Holten, Holland: Et vellykket samarbejde mellem arkitekt og en engageret bygherre har skabt stærke resultater i nyt kontordomicil

I ET MURVÆRK MED PETERSEN Tegl D55 ER INDSAT PUNKTVISE KOLUMBA™ STEN, FREMSKUDT SOM RELIEFFER.

En bygherre med stærke, artikulerede meninger er ofte et godt udgangspunkt for et vellykket resultat. Bygherrens visioner og krav går i dialog med arkitektens kompetence, og processen skaber fremdrift.

Det var også tilfældet i Holten, et mindre hollandsk bysamfund midtvejs mellem Apeldoorn og Enschede. Her er virksomhedskonsulenterne Lutter Leferink under indflytning på 675 nye m², tegnet af Van der Linde Architects med Sylvan van der Linde som ordførende.

To treetages bygningsvolumener, let roteret i forhold til hinanden, er forbundet med et superflot, centralt ankomstatrium. Tagafslutning, vinduespartier, ankomst og endda den udvendige brandtrappe accentueres i et musikalsk crescendo. I en underliggende basgang opleves facadernes murværk som et smykkekrin med et lokkende farvespil fra rødt, orange og brunt i Petersen Tegl D49 til jordens basale skala i D55: Gråt, sort, antrasit. Den enkelte sten i selskab med de andre i skifternes horisontale guirlander understreges af markerede, udkradsede lejefuger, mens studsfulgen er fraværende i det komplekse vildtforbandt. Og hvis man ikke synes, det drama når ud over rampen, så har Sylvan van der Linde tilføjet

Petersen Tegl Kolumba™ i samme struktur og farve som D55-stenen: Kolumba™ i længder på 430-450 mm bruges let fremskudt som punktvis relief, et kunstnerisk nedslag i det rytmiske murværk.

– Det totale udkomme er resultatet af en tæt dialog med en bygherre, der var meget afklaret med sine ønsker og, som netop havde valgt en arkitekt, han forventede kunne opfylde dem, hedder det i en udtalelse fra Van der Linde Architects med tegnestue i Zutphen. Der er ikke sparet på noget materialer – kun det bedste har været godt nok igennem hele processen, der begyndte i de første måneder af 2006: Petersen Tegl er i selskab med fede kvaliteter af oregon pine, specielt til beklædninger inde, mens facaderne i øvrigt suppleres med bløde, nyslåede overflader af kobber.

– Bygherren sigtede også efter et hus, der stiller færrest mulige krav til vedligeholdelsen. Med murværk fra Petersen Tegl mener vi, at også det ønske er indfriet, hedder det fra Van der Linde Architects. På Oude Deventerweg står nu et domicil med en stærk personlighed, med et anderledes udtryk og med et klart budskab om virksomheden indenfor murene.

Lutter Leferink.

MURVÆRK AF PETERSEN Tegl D49 MED UDKRADSEDE LEJEFUGER OG UDEN STUDSFUGER SKABER KARAKTER.

Modspil i Roomburg

Hollandske Leiden har forstaden Roomburg. Her har Amsterdam-tegnestuen Snitker/Borst Architects udviklet et projekt for Leiden kommune: 48 rækkehuse, der opføres i tre etaper. Familieboligerne i to etager med tagterrasse ligger sammenbygget i 'gader' med den risiko, at facaderne kunne blive kedeligt monotone.

– Den konsekvens har vi undgået ved at variere facaderne mest muligt med balkoner og terrasse spring, med en modernistisk, kubistisk arkitektur og ikke mindst med vore materialevalg, forklarer arkitekt og partner i Snitker/Borst, Mark Snitker. 400 m lange facadeforløb får liv og afveksling med to slags murværk: En base af rødbrune, hollandske mursten i overstørrelse (290 m) står i skærende forbandt, præcist og med tyngde.

– Det murværk får et stærkt modspil af overetagens gråtone skala med dybde og transparens, udført i et vildtforbandt med Petersen Tegl D51, pointerer Mark Snitker, der lægger vægt på, at de horisontale fuger er markeret, mens studsfugerne er tynde og neutrale: Resultatet er elegance og tempo.

Roomburg etape 1 bliver færdig i år, mens de to næste etaper står klar i slutningen af 2008.

Farven grå er en stærk kulør i den rette sammenhæng. Det viser Snitker/Borst Architects i forstad til Leiden.

SNITKER/BORST ARCHITECTS BOLIGER TIL MODERNE, UNGE FAMILIER BÆRER TEGNESTUENS VAREMÆRKE: DOBBELT LOFTSHØJDE MED FORSKUDTE ETAGER. FACADERNE UDFØRES MED MURVÆRK AF B.L.A. PETERSEN Tegl D51.

Skulptur i det grønne

MTB Architecten med Martijn Braunstahl som idémageren står bag et foregangsprojekt med speciel adresse til de svageste i samfundet: Beskyttede boliger med et pleje- og sundhedscenter. Navnet er Hoge Dries.

Bygherren er Ons Huis, et boligselskab med speciel indsigt i sociale boligtyper, som også i denne sag fører en aktiv, indsigtfuld dialog. Ønsket er at skabe en bygning med høj signalværdi og dertil 56 boliger af forskellig størrelse og type med 24, der har speciel adresse til de intensivt plejekrævende.

Arkitekt Martijn Braunstahl: – Huset – på i alt 6800 m² – er disponeret med basis i form af en høj stueetage med glasfacader, hvor man finder lægeklinik, fysioterapi, café og andre fælles service faciliteter. På øvre

En perle i parken, et lille kunstværk i sin egen ret – det er ambitionen med et bolighus i Hoge Dries

etager følger boligerne. Ankomsten sker i en central, glasindrammet foyer. Braunstahl forklarer, at huset skal stå som et selvstændigt, skulpturelt indslag i en grøn park med flammende teglfacader, placeret på en base af glas. Mange kræfter blev sat ind på at finde den helt rigtige mursten. Efter et år med research på mange teglværker i Europa faldt valget på Petersen Tegl D38.

– Murstenen har med sit farveregister fra gul over okker til brun og sort netop den varme og dybde, der passer til vores idéoplæg, erklærer Martijn Braunstahl.

Woonzorg Hoge Dries tages i brug i sommeren 2008.

– VORES TEGLFACADER OPNÅR SELVSTÆNDIG SKULPTUREL KARAKTER MED DEN GLØDENDE PETERSEN Tegl D38, ERKLÆRER MARTIJN BRAUNSTAHL FRA MTB ARCHITECTEN.

ARKITEKTERNE JETTY OG MAARTEN MIN, MIN2

VILLAÆKSEMPEL MED D37 FRA HOOFDDORP AF MIN2.

Sten på sten i NL

Flere projekter med flot murværk er på vej i Holland. På tegnestuen Min2 i Bergen, der drives af Jetty & Maarten Min er der travlhed med 22 villaprojekter i en udstykning i Hoofddorp. Husene udføres med murværk af Petersen Tegl D37. Facadernes opmuring er i gang.

I arkitektfirmaet Mulleners & Mulleners Architecten er man langt fremme med forberedelserne til et boligprojekt med 58 lejligheder i Almelo-bydelen Malderhof. Amsterdam-tegnestuen har projekteret facader med muværk, udført af Petersen Tegl D33, D32 og D58 (relieffer).

AF
ANDREAS
OG CYRUS PILAVACHI
DOMO TEGNESTUE

En etisk vækkelse

Et århundrede tilbage reagerede arkitekters design etik på industrialiseringens samfund. Hvad skete da, kan ske igen.

Foto: Anthony Oliver

Det 19. århundredes Arts & Crafts Movement, den engelske skønvirkebevægelse, var meget mere end mode. Den var et verdensbillede, en vision om et smukkere og bedre liv. Bevægelsen søgte at skabe et alternativ til tidens krasse industrialisme. Det var en reaktion, som har meget tilfælles med den måde, hvorpå vi nu reagerer over for vor generations computerteknologi.

Bevægelsens medlemmer ønskede at fostre åndelig harmoni via arbejdsprocessen og at ændre selve denne proces og dens produkter. De søgte at fremme individualisme, håndlavede produkter og en ny påskønnelse af designmaterialer i stedet for maskinfremstillet ensartethed.

Det folkelige spillede en vigtig rolle i bevægelsens arkitektur. I perioden fra 1880 til ca. 1895 søgte unge arkitekter inspiration og praktisk vejledning i fortiden. Og samtidig lærte de deres egen nationale arv at kende. Nye bygninger i 1890'erne blev regnet for en succes, hvis de kunne undgå at være en slavisk efterligning af en ældre stil, men skabe det indtryk, at de var resultatet af en naturlig udvikling op gennem århundrederne.

William Morris, som ofte blev betragtet som grundlæggeren af Arts & Crafts-bevægelsen, mente, at kun-

sten alene kunne reddes fra industrialismens truende ødelæggelse, hvis kunstneren blev håndværker og håndværkeren kunstner. Morris efterlignede ikke. Han fordybede sig i middelalderens stemning og kunstneriske principper og skabe noget nyt med tilsvarende udtryk og efter lignende principper.

Arts & Crafts-bevægelsens medlemmer var ekstremt individualistiske. Alle delte Morris' begejstring for det enkle, materialernes integritet og foreningen af håndværk og formgivning. De havde held med sig i kampen mod eklekticisme, og de søgte en tættere forbindelse til enkle, rustikke bygninger.

Principperne bag Arts & Crafts-bevægelsen voksede også ud af den gotiske renæssances strenge formgivningsetik. Nygotikken gav et holistisk svar på industrialismens fremmedgørelse og traumer. Den er i store træk historien om de vestlige civilisationers konfrontation med moderniteten. Gotisk arkitektur er strukturelt set evnen til at omslutte den største mængde rum med den mindste mængde materiale. Den er således det mest effektive system for murstensbyggeri, der nogensinde er opfundet.

Formgivning & formål

Arkitekten og teoretikeren A.W. Pugin skabte det

moralske og æstetiske grundlag, som Arts & Crafts-bevægelsen byggede på. Pugin erklærede, at arkitektonisk skønhed kun kunne opstå der, hvor formgivning og formål var i harmoni. Der måtte ikke være nogen unødvendige elementer ved en bygning. Den mindste detalje skulle tjene et formål, og konstruktionen som sådan skulle variere med de anvendte materialer.

John Ruskin gentog senere i sit essay om gotikken (1853) Pugins tro på den gotiske stils funktionelle egenart: 'Hvis de gotiske bygherrer ønskede et ekstra rum, så føjede de et til, ønskede de en stræbe-pille, så byggede de den – totalt uden hensyn til alle etablerede konventioner for ydre fremtræden.'

Arts & Crafts-bevægelsens entusiaster delte Morris' beundring for gotikken, en gotisk stil som var uden regler, som havde stærkere rødder til middelalderbefolkningens frimodige hytter, fattigstiftelser og lader end til palæer, råduse og kirker.

Morris beskrev kunsten som 'et udtryk for menneskets glæde ved arbejdet. Ægte kunst laves af mennesker og for mennesker som en genspejling af håndværkerens skaberglæde og for brugeren.' Ruskins mål var et tæt samarbejde – ligesom i middelalderen – mellem arkitekt og håndværker.

Ruskin: 'Ærligt arbejde er håndens arbejde, og håndens arbejde er arbejdets glæde.'

The Red House

I 1853 bestilte Morris arkitekten Philip Webb til at tegne et hus til sig og sin familie. Det skulle være en funktionel bolig uden fortidsdyrkende prætensioner. The Red House i Bexley Heath fik sit navn efter byggematerialet, røde mursten. Huset var Arts & Crafts-bevægelsens første byggeri, og det blev den mest indflydelsesrige bygning i de næste halvtreds år. Tidens arkitekter fulgte i Webbs fodspor ved at sætte funktionalitet øverst, relatere bygningerne til det omgivende landskab og vælge materialer med den største omhu. Samtidig indførtes to yderligere elementer i arkitektsproget: hensynet til den lokale byggetradition og accept af arkitektens ret til større æstetisk frihed.

Den samtidige arkitekt, Richard Norman Shaw, havde en helt anden natur. Han var mere kunstner. Shaw var følsom, fantasifuld og elegant. Han havde et stærkt øje for det idylliske. Ligesom Webb og mange Arts & Crafts-arkitekter, var han yderst interesseret i lokale engelske byggestile og lavede skitser af traditionelt byggede huse i Yorkshire, Kent og Sussex først i 1880'erne.

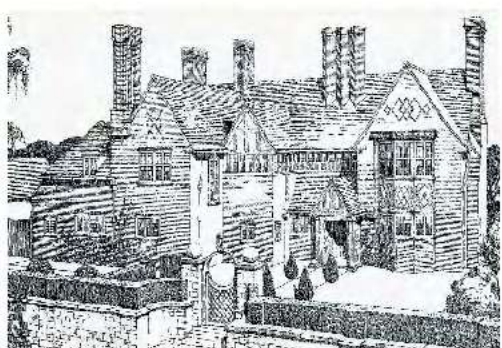
Hans bevidst asymmetriske "gammelengelske"

P. MORLEY HORDER: WENDOWER HOUSE. HVIS MENNESKET MISTER FORBINDELSEN TIL FORTIDEN, MISTER DET SIN SJÆL. DET SAMME GÆLDER FOR ARKITEKTUREN.

NORMAN SHAW: LEYS WOOD AT GROOMBRIDGE VISER OLD ENGLISH STILEN I SIN RENESTE OG MEST TILLIDSVÆKKENDE FORM. HUSET ER BETINGESELØST INTEGRERET MED STEDET.

P. PARSONS: MOSELEY HOUSE. VIGTIGST FOR MENNESKET ER DET AT FORSTÅ SIN TILVÆRELSE SOM MENINGSFYLDT. FOR AT BEHAGE SKAL OMGIVELSENE HAVE SAMME KVALITET.

CYRUS PILAVACHI: PINJEHØJ. ARKITEKTUREN SKAL VÆRE ET "LIVETS FARTØJ" OG IKKE BARE ET DØDT MONUMENT, TIL BEUNDRING FOR DE FÅ. SÅDAN BLIVER DEN HVERDAGENS KRYDDERI.

huse gav indtryk af en gradvis udvikling. Han gjorde også dramatisk brug af byggegrunden, og han elskede de høje, dekorative skorstene.

Old English

I tyve år byggede Shaw "gammelengelske" huse til sine landlige klienters fulde tilfredshed pga. husenes imponerende udtryk, komfort og håndværksmæssige kvalitet. De fleste arkitekter havde ingen sympati for – eller var endda fjendtlige over for – bevægelsens fordømmelse af tidens smag for efterligninger af tidligere stilarter. The Royal Institute of British Architects var langt hen af vejen domineret af de konservative kræfter, mens den fremskridtsvenlige bevægelse fandt husrum hos the Art Workers' Guild. I begyndelsen af 1890'erne opstod der en større debat mellem dem, der ønskede at gøre arkitektur til et liberalt erhverv på linje med jura og medicin, og dem, der så arkitektur som en kunstform med praktisk anvendelse.

I 1892 gav modstanderne af the Royal Institute kraftigt udtryk for deres synspunkter i en bog med titlen 'Arkitektur, et erhverv eller en kunstform?' Bogen var udgivet af Norman Shaw. I Shaws eget bidrag med titlen 'En kunster er ikke nødvendigvis

THE RED HOUSE ER SOM HELHED EN BYGNING AF OVERRASKENDE, SELVSTÆNDIG KARAKTER, SOLID OG RUMMELIG AF YDRE OG DOG SLET IKKE PRÆTENTIØS. ARKITEKTEN HAR IKKE EFTERLIGNET PALÆER. UNDER TEGNINGEN HAR HAN TÆNKT PÅ EN FAMILIE FRA MIDDELKLASSEN, VELHAVENDE MEN IKKE RIG. HAN VISER FACADENS RØDE MURSTEN UDEN AT TILDÆKKE DEN MED PUDS. HAN LADER HUSETS UDVENDIGE UDSEENDE STÅ SOM UDTRYK FOR DE INDVENDIGE BEHOV UDEN AT GØRE FØRSØG PÅ EN GRANDIOS OG NYTTELØS SYMMETRI.

uden praktisk nytte' skrev han: 'Arkitekturens kunst er koordineringen af de enkelte håndværk med henblik på opnåelse af rette og smukke bygninger.'

Debatten blev et samlingspunkt for dem, der støttede bevægelsen frem mod friske tilgange til formgivning, og den bidrog til at skabe en fornemmelse af identitet for de unge, som søgte en ny, fri arkitektur.

Arts & Crafts-arkitekturens familieboliger opnåede et ry, som gjorde bevægelsen berømt blandt arkitekter i Europa og Nordamerika. Omkring 1900 havde bevægelsens arkitekter skabt en kollektiv succes, som gav genlyd: en ny vitalitet og nye standarder i husbyggeriet.

CYRUS PILAVACHI

FØDT 11.12.1936

1956-1960 OXFORD SCHOOL OF ARCHITECTURE
1960-1964 ÉCOLE D'ARCHITECTURE, LAUSANNE
1967-1977 HØGSKOLEN I TEGNEKUNST, LYNGBY
1978-1988 PRESSEATTACHÉ
GRÆKENLANDS AMBASSADE
1975-1979 KUNSTAKADEMIET I KØBENHAVN
1988-1992 DIVERSE TEGNEKUNSTNERE I DANMARK
1992 EGEN TEGNEKUNST.

NOTER OG BØGER

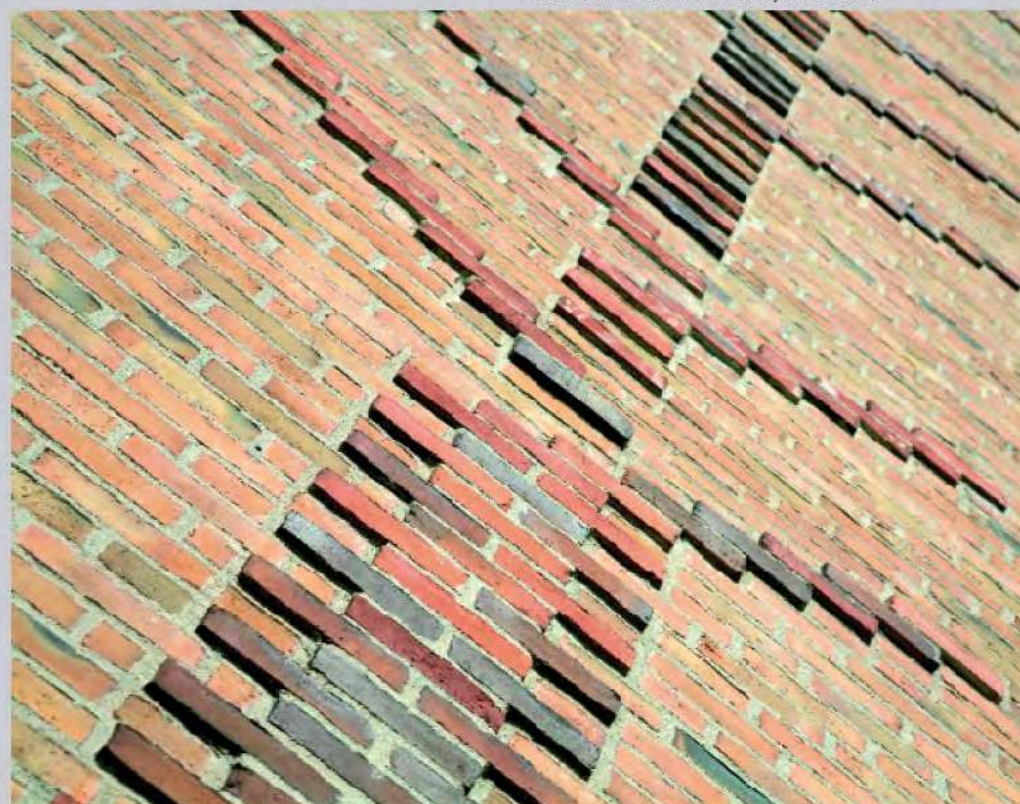
EDWARDIAN ARCHITECTURE: ALISTAIR SERVICE.
THE GOTHIC REVIVAL: MICHAEL J. LEWIS.
ROMANTICISM: HUGH HONOUR.
NEWS FROM NOWHERE: WILLIAM MORRIS.
THE ARTS AND CRAFTS MOVEMENT:
ELIZABETH CUMMINGS WENDY KAPLAN.
THE SOURCES OF MODERN ARCHITECTURE
AND DESIGN: NIKOLAUS PEVSNER.
ARTS AND CRAFTS ARCHITECTURE: PETER DAVEY.

Skønvirke 2007

Foto: Peter Jørgensen og Tom Jensen

VIBEKE FONNESBERG: ELMETRÆETS STRÆBENDE GRENSTRUKTUR ER INSPIRATIONEN FOR DETTE ARBEJDE MED DE TO TYPER MURSTEN FRA PETERSEN Tegl, D37 OG D43.

En svunden generations hastighed og rationale erstattes af vor tids renæssance for skønhed og kærlighed

Elmelyparken er navnet på et boligbyggeri i Solrød Strand, syd for København. Indtil nu har der ikke været meget elm eller natur over 60'ernes betonblokke. Det er ændret med et renoveringsprojekt fra Tegnestuen Virumgaard sammen med billedkunstneren Vibeke Fønnesberg.

Med arkitekt MAA Eigil Madsen som ansvarshavende har Virumgaard ændret facadeudtrykket på

de fem blokke fra betonens sandwichelementer til murværkets livfulde spil og struktur. Det er sket med tilføjelsen af nye skalmure med en kombination af Petersen Tegl D37 og D43.

Et tidligere projekt af Mangor & Nagel havde tilføjet en elegant penthouse etage i 5. sals niveau på de ellers ret prosaiske fladtagede blokke i fire etager. Det samlede resultat er blevet spændstigt og dynamisk med ny dybde, varme og en rigdom af oplevelser.

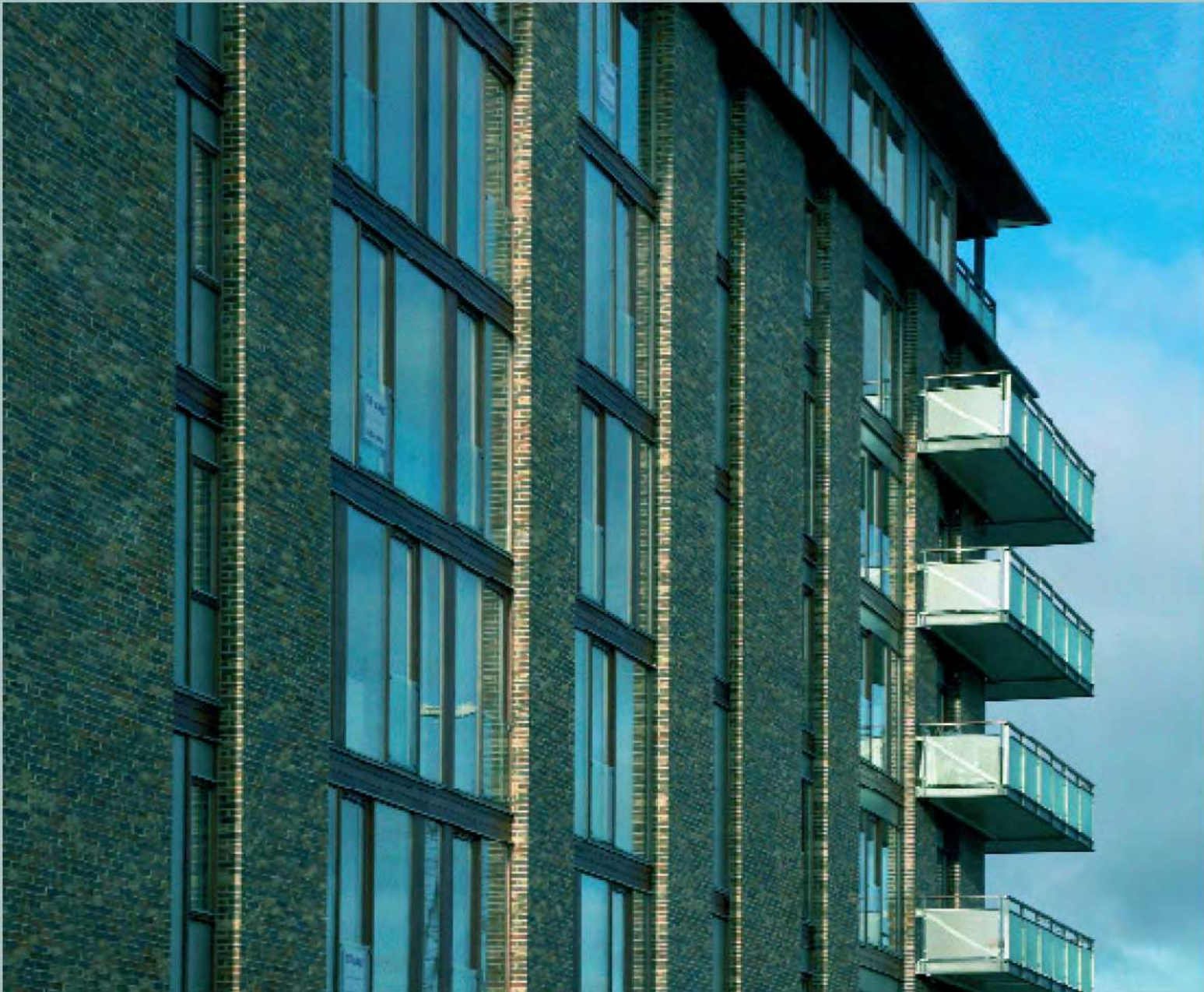
I den sidste kategori blev der plads i byggeøkonomien til et kunstnerisk islæt, og vel at mærke ikke tilføjet kunst eller en skulptur i haven, men integreret i arkitektur og murværk. Netop som det kulturelle klima også tilskyndede sidst, vi have en ambition om en betydende ornamentik i dansk arkitektur. Det er hundrede år siden.

Billedkunstneren Vibeke Fønnesberg blev indbudt, og elmene inspirerede hende til en parafrase over træets organiske vækst, blad mønster og grenstruktur. I atelieret hjemme i Broager skabte Fønnesberg et digitalt inspireret mønster på en x- og y-akse, en dekoration, helt baseret på murværkets og murstens format og retning. Kunstnerens virkemidler er dermed de simplest mulige: De to typer mursten i henholdsvis gult/grønt/gråt og rødt/gråt/sort farvespil og reliefvirkninger af sten, der trækkes 2-3 cm frem i facaden.

– Resultatet er fornemt, ren klassicisme, retlinet og gæstfrit imødekomende, vurderer Vibeke Fønnesberg.

'GOOD VIBRATIONS' I DEN NYE ELMELYPARK I SOLRØD STRAND MED RENOVEREDE BALKONER OG HELT NYT MURVÆRK EFTER ET FINT PROJEKT AF TEGNESTUEN VIRUMGAARD.

FACADERNES RYTME FÅR EN KRAFTIG ACCENT AF DE UDKRAGEDE ALTANER. DEN GYLDNE FARVEHOLDNING ILLUSTRERES AF TRÆVÆRK OG MURVÆRK. MURVÆRKET I D49 FORTOLKER BYENS TEMAER MED STOR OVERBEVISNING.

Rapsodi for D49

Med Lundgaard & Tranberg på podiet spiller den flammende sten i en harmonisk trio med toner fra New York

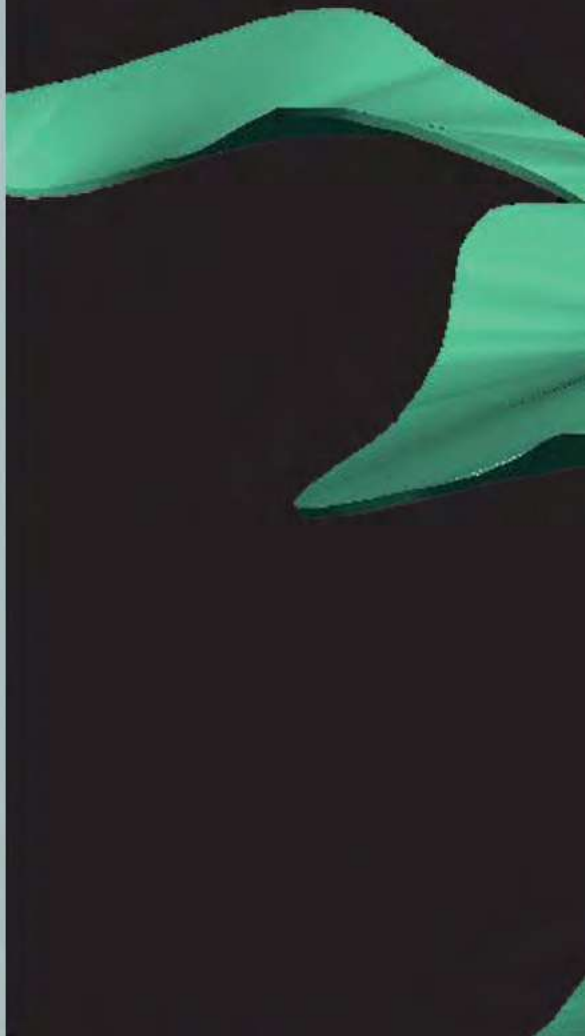
Et af Hovedstadens aktive udviklingsområder for ikke mindst boliger hedder Sydhavnen. Havnens historiske industriarkitektur bragte tegnestuen Lundgaard & Tranberg på amerikanske tanker, da 121 nye boliger kom på tegnebordet.

– New Yorker lofts og den terrakotta arkitektur som netop New York er kendt for blev en inspiration, hedder det i idégrundlaget for boligejendommen West Side på Teglholmen. Med flere temaer i et ligeværdigt samarbejde er West Side nu under indflytning: Det sprøde, stræbende søjle murværk af den livligt flammende Petersen Tegl D49 spiller en basgang under melodiske lag af glas og tropiske træsorter som facadernes bløde lyrik. Som Gershwins Rhapsody in Blue afvikles musikkens temaer med en overraskende vekslende rytmik, men også med en overbevisende sammenhæng.

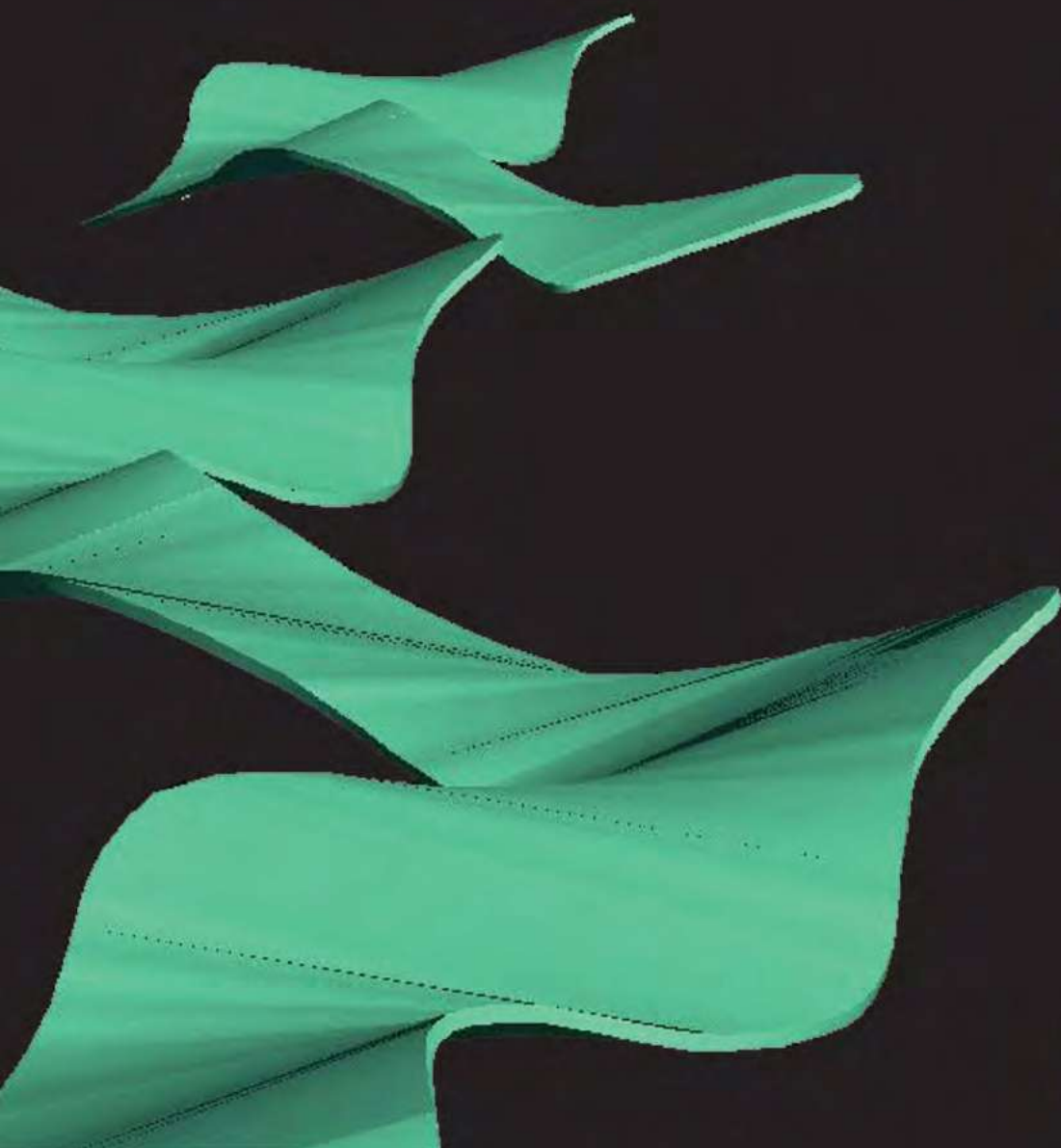
West Side er udlagt som et imponerende U, hvis tre sammenbyggede længehuse favner en stort tænkt gårdhave med landskabsdesign af Henrik Jørgensen A/S. På toppen af huset findes let tilbagetrukne penthouses med en forrygende udsigt over by og havn fra 20 m højde.

Det er metropolis arkitektur, når den er bedst.

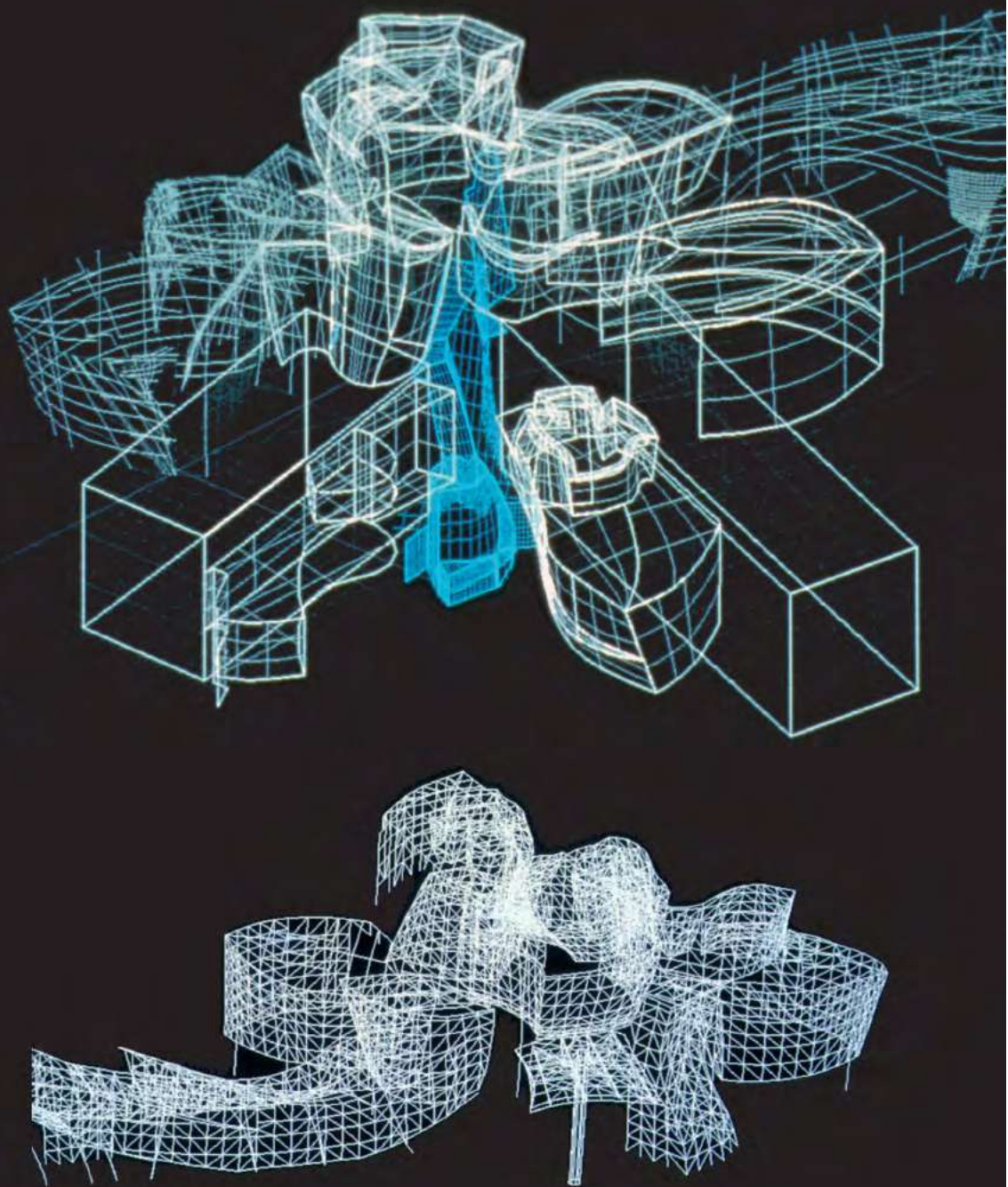
Foto: Tom Jerisa

FRANK GEHRY – DIGITAL PROJEKTERING ET AFGØRENDE AFSÆT.

BISPEBJERG BAKKES DOBBELTKRUMME TAGFORLØB, VISUALISERET I DEN DIGITALE MODEL. KONSTRUKTIONEN BLEV MULIG MED DIGITAL PROJEKTERING.

DIGITALE MODELLER FRA GEHRYS GUGGENHEIM MUSEUM I BILBAO, UDFØRT MED DIGITAL PROJECT.

Faneed på PC

Digital projektering er en forudsætning for udviklingen af fremtidens byggeri. Men den har også en etisk dimension

I ældre dage blandedes blod og gaves håndslag, når loyalitet besegledes. I vor tid sværges troskaben på den digitale platform.

– Partnering og digitalt byggeri klæder hinanden, erklærer civilingeniør Poul Erik Haurbæk, Carl Bro as. Afsættet for en digital projektering er en åben, computerbaseret manual, der forpligter langt ud over en faglig horisont: I en struktur, der er flad som en pandekage, har alle lige megen ære, lige meget ansvar.

– Her må alle yde deres bedste for det fælles mål. Ansvar er entydigt: Det påhviler alle, der har del i processen, forklarer Haurbæk, der var primus motor, da de digitale modeller for Bispebjerg Bakke skulle formuleres. I samarbejde med arkitekterne hos Holm & Boldsen udarbejdedes den digitale model, som siden fulgte hele husets tilblivelses proces som en fælles platform for alle involverede.

– Alle faggrænser ophæves, alle taler sammen omkring modellen, og resultatet af dialogen spejler sig i det digitale projekt, den samlede dokumentation, som alle forholder dig til. Det gælder, om man skal levere et mindre beslag til et specielt krumt vindue, eller man er byggeprocessens totalentreprenør, forklarer Poul Erik Haurbæk.

Den digitale projektering, der blev lov i Danmark fra 2006, har derfor tre dimensioner. Hver af dem har en adresse til henholdsvis funktion, etik og arkitektur. Funktionelt reduceres tidligere tiders serier af ringbind med tegninger og specifikationer og alle deres indbyggede indbyrdes fejlkilder til en enkelt fælles teknisk specifikation, som i samme, opdaterede version altid er tilgængelig for alle. Færre fejl betyder højere kvalitet

til lavere pris, og at totalentreprisens berygtede budgetoverskridelser bør være fortid.

Etisk bliver alle forpligtede på den samme opgave, under de samme vilkår, og med det samme mål: Fællesskabet ændres fra at være en deklaration til en synlig, konkret platform.

Ny udfordringer

Arkitektonisk betyder digital projektering, at de projekterende udfordres med helt nye muligheder.

– Bispebjerg Bakkens dobbeltkrumme tagflader og særegne fysiognomi ville ikke have kunnet gennemføres med præcision og sikkerhed uden digital projektering, konstaterer Poul Erik Haurbæk.

I forlængelse af erfaringerne fra Bispebjerg Bakke åbnede Dansk Arkitektur Center i København, DAC, i foråret udstillingen om Frank Gehrys software til digital projektering. Digital Project er et tredimensionelt softwareprogram fra Gehry Technologies, der gør det muligt at tegne, beregne og skabe alle tænkelige geometriske former i computeren. I Digital Project visualiseres arkitekturen fra design til konstruktion, og byggeprocessen beregnes ned til mindste skrue, inden byggeriet sættes i gang.

– Helt konkret betyder brugen af avanceret 3D software, at selv meget store, spektakulære bygningsværker kan skabes med så stor præcision, at fejl og mangler minimeres samtidig med, at man undgår overskridelser af økonomi- og tidsplaner. Vel at mærke sker det uden at gå på kompromis med de kunstneriske ambitioner, sagde DAC-direktør Kent Martinussen ved udstillingens åbning.

THE WALT DISNEY CONCERT HALL I LOS ANGELES, ET FRANK GEHRY PROJEKT MED DIGITAL PROJEKTERING.

Hvad egen fortæller

Tøndergade i København er et stille sidestreg i den vestlige bydel, taktfast beplantet med aldrende egetræer. Gaden emmer tæt af historisk hygge i forbløffende ro 100 m fra trafikens larm. Adressen er oplagt til et moderne boligbyggeri med de kvaliteter, der virker lokkende på metromennesker: Cafeerne er indenfor gå-afstand, butikker, transport, puls og action – hele paletten er lige ved hånden.

SBS, der er det førende byfornyelsesselskab i København, har derfor netop her stået for opførelsen af 18 ejerboliger i størrelser fra 78-135 m². Bolighuset i fire etager er projekteret af arkitekter på tegnestuen hos SBS. Med trænet hånd har de trukket stregerne til et hus, der nok rodfæster sig i byens arkitektur med murede facader, zink og en kendt rytme. Men også en arkitektur, der samtidig dyrker den markante opdatering med mobile skodder i cedertræ og i stil og stemning fra sydlandske himmelstrøg og den moderne storbyes multi-etniske befolknings komposition.

Murværket, der også er forførende synligt gennem skoddernes tremmer, er blevet til med den stilige, elegante sten D51, en farvedæmpet lækker sag fra Petersen Tegl. Et vildtforbandt med diskret farvespil fra transparent lysegrå til antrasit klæder cederens lune underfundighed ganske eminent. Med årene vil det hele ende i sølvets skala, mens egetræet upåvirket ser til.

EN MUSIKALSK FACADE MED EN STÆRK MATERIALE KOMPOSITION GEMMER 18 BOLIGER, PROJEKTERET AF BYFØRNYELESSELSKABET SBS. ELEGANT MURVÆRK MED PETERSEN TEGL D51.

JUTTA CRUSE JANSSEN: VILLAEN I ZEHLENDORF ÅBNER SIG MED STORE GLASPARTIER MOD SYD OG DEN STORE HAVE. OGSÅ MOD VEST OG ØST INDFAINGER STORE VINDUER DAGENS STEMNING, UANSET ÅRSTIDEN.

Høj pande, rank ryg

Moderne arkitekturs transparens og nøgterne formsprog har ikke sjældent brug for stoflighedens modspil: Lad os ikke glemme, hvoraf vi er kommet.

To projekter viser det: I Chatlottenlund ved København har arkitekt MAA Cornelia Zibrandtsen tegnet et hus til sig selv og sin familie med murværk af Petersen Tegl D55. I Berlin er det arkitekt Jutta Cruse Janssen, der netop er flyttet ind i sin nyopførte villa efter eget projekt. Murværk: Petersen Tegl D54.

– Husets karakter skal udtrykke sig som et hus på landet – i videste forstand med afsæt i Bretagnes og Skotlands bøndergårde, forklarer Jutta Cruse Janssen, som i Berlin-forstaden Zehlendorf har fået et et hjem med 280 m² i to etager: – Med sin klare reference til natursten har Petersen Tegl D54 de helt rigtige farveværdier og overflader, grov og rustik, ikke for lys, ikke for mørk. Samtidig danner murværket en fuldstændig

CORNELIA ZIBRANDTSEN: ET BEGRÆNSET BYGGEFELT PÅ BARE 54 M² BLIVER TIL 142 M² RUMMELIG FAMILIEBOLIG I TRE PLAN. SCENEN ER MAJESTÆTISK OG DOG SIMRENDE AF FREDFYLDT IDYL: PETERSEN TEGL D55 I HAVEDRAGT.

ZEHLENDORF: MOD GADEN OG HOVEDADGANGEN TIL HUSET ER MURVÆRKET I PARTIER ARTIKULERET MED FREMSPRINGENDE STEN – EN UNDERSTREGNING AF STENENS REFERENCER TIL NATURSTEN OG KLIPPEFORMATIONER.

ZEHLENDORF: TILBEHØR AF STÅL OG ALUMINIUM KLÆDER DEN BLÅDÆMPEDE PETERSEN Tegl KLINKE D54.

ZEHLENDORF: HUSET LIGGER SOM ET MONOLITISK KRAFTCENTER, KRANSET AF HAVENS GRØNNING TRÆER.

Der er en sær stolthed i disse huse. To arkitekter dyrker uafhængigt af hinanden den blådæmpede murstens dialog med naturens grønning

betagende kontrast til havens grønning om sommeren, forklarer Jutta Janssen. Med største omhu har hun artikuleret murværket med et fint vildtforbandt i skarp dialog med vinduernes aluminiumsrammer i antrasit og skifer som belægning på terrasse og stier.

– Detaljeringen er et omdrejningspunkt, når murværket formulerer sig, siger også Cornelia Zibrandt-sen, der har placeret sit hus på en lille udstykning fra den historiske parkgrund, hvor også familiens gamle – og 280 m² store – villa i dag er beliggende. Netop det naboskab – også til andre muskuløse naboer med en lang historie – fik stor betydning for arkitekturen. Trods husets beskedne byggefelt, begrænset af bare 54 m², står det med stolt zinkbeklædt rejsning og høj trempelkonstruktion og taler med sin helt egen stemme uden komplekser til hverken højre eller venstre.

Høj pande. Rank ryg.

CHARLOTTENLUND: HAVERUMMET TEGNES MED BREDE STRØG PÅ RINGE PLADS. TERRASSE MED TRAPPE STOR SOM HUSETS AFLÆGGERE I DEN KARAKTERFULDE PETERSEN Tegl D55.

Den sorte boks

Skolen på Kastelsvej i København er specialskole for døve og hørehæmmede børn og unge. Nova 5 Arkitekter har netop lagt sidste hånd på et bygningsarbejde, der begyndte under kong Christian 9. i 1890'erne.

Et prægtigt, fuldmuret skønvirkehus blev i 1960'erne udvidet af arkitekten Eske Kristensens afsnit i hvid kalksandsten, mens Nova 5 Arkitekter nu har afsluttet sagen med tilføjesen af en musik- og eventsal. Arkitekt MAA Jørgen Kreiner Møller har projekteret et kvadratisk hus, 12x12 m, med stor visuel tyngde. Skalmuren er udført med Petersen Tegl D55 med indfarvede fuger, så salen eksteriørt fremstår som en sort boks.

Inde arbejdes med visuelle effekter i form af fletmurværk af gule og sorte sten.

SKOLEN PÅ KASTELSVEJ HAR FÅET EN NY MUSIKSAL EFTER ET PROJEKT AF NOVA 5 ARKITEKTER. MURVÆRK: PETERSEN Tegl D55. INDE I SALEN ER DER STÆRKE VISUELLE SIGNALER MED FLETMURVÆRK AF GULE OG SORTE MURSTEN.

ANMELDELSE

AF ARKITEKT MAA
NIELS KRYGER

FOTOS FRA BOGEN

Honnør for Vilhelm

JOHN PARDEY:
VILHELM WOHLERT
DANSK OG ENGELSK UDGAVE
BLØNDALS FORLAG
216 SIDER. 450 DKK INKL. MOMS

GÆSTEHUSET TIL NIELS BOHR

Kunstmuseet Louisiana nord for København knyttes ofte sammen med museets to fremtrædende arkitekter Vilhelm Wohlert og Jørgen Bo, der over en årrække materialiserede idémageren, Knud W. Jensens visioner og drømme i mursten, glas og tømmer i et åndeløst smukt beliggende parkscenarie.

To faktorer er betydningsfulde for forståelsen af Vilhelm Wohlerts kunstneriske greb: Påvirkningen fra hans læremester Kaare Klint i den udtalte sans for den minutøst gennemarbejdede form i detalje og helhed.

Samt det faktum, at Wohlerts kunstneriske horisont præges af hans kendskab til og respekt for ældre tiders danske bygningstradition og for fjernere civilisationers arkitektoniske udtryksformer.

Som den polyhistorisk orienterede arkitekt Vilhelm Wohlert er, bør han regnes blandt nationens mest fremtrædende arkitekter.

Forfatteren til et nyt biografisk værk om Wohlert, John Pardey, er selv arkitekt og hans tekster – både egne og andre bidragydere – karakteriserer bredt og fyldestgørende Vilhelm Wohlerts store og vidtspændende produktion, men kun i nogen grad også personen bag den.

Det har nok sin årsag i, at Wohlert ikke er let at komme nær på, samtidig beskeden, som han er, og med en vis distance i sin omgang med andre. Pardeys bog tager kronologisk fat og denne orden i fremstillingen giver selvsagt læseren mulighed for at aflæse Wohlerts arkitektoniske udvikling. Bogen lyser af en forståelig beundring for Wohlerts ofte klare arkitektoniske konklusioner og søger også at perspektivere baggrundene og inspirationerne bag de mange udtryksfulde projekter. Naturligvis fascinerer Wohlerts elegante, lille opklappelige gæstehus for videnskabsmanden Niels Bohr som et møbel i

naturen, sort i det ydre som en vams mod vinteren, hvidt i det indre som det kropsnære linned.

Hvid bag kunst

I den store skala holdes Louisianas livfulde og succesfulde museumsbyggeri frem for os i tegninger og tekster og med føje citerer Pardey Jørgen Bos grundlæggende og ubestikkeligt rigtige holdning til farvesætningen af museumsrum med ordene: – Hvid er den mest neutrale baggrund for kunst! En betragtning, der indebar at alle murede vægge både i interiørerne og i eksteriøret blev malet hvide.

Pardey panorerer bredt over Wohlerts forudsætninger og inspirationer som udøvende arkitekt. PV. Jensen Klint, Jørn Utzon og Frank Lloyd Wright tages i ed, men ifølge Pardey fandt Wohlert ikke megen inspiration fra Mies van der Rohe, selv om hans bekendte Barcelona Pavillon jo ellers nok kunne have været en impuls værd ved sit stricte spil af planmæssig åbenhed, vægge som skærme og det udragende ganske flade tag. Det må jo så stå til troende.

Kollektivt?

Til gengæld illustrerer Wohlert sine smukke enfamiliehuse med perspektivtegninger med lav horisont og en synsvinkel, der umiskendeligt associerer til Frank Lloyd Wright. Forbilleder kan jo være mange, men når Pardey beskriver Bos og Wohlerts fritliggende, fornemme enfamiliehuse ved Pinjehøj i Rungsted som kollektivt byggeri, må undertegnede sitre lidt ved ordvalget. Men til gengæld glædes man ved Pardeys velargumenterede præsentation af Wohlerts djarve kirkebyggerier med fornem og forfinet udnyttelse af det blanke murværks mange æstetiske kvaliteter.

Hvis mennesker skal mønstres på deres maksimum, skal netop Wohlerts kunstneriske vingefang anerkendes, og det gør Pardey også, når han lader Wohlerts kollega Hans Munk Hansen komme til orde med citater om Wohlerts nænsomme og fint karakteriserende rejseskitser: "Ud af alle de skitser, om de så er tegnet i Venezia eller Luxor, gennemarbejdede eller hurtigt registrerede indtryk, lyser Vilhelm Wohlerts engagement og kunstneriske talent. For os har hans tegninger udvidet vor forståelse for bygningskunstens blivende værdier."

Illustrationerne

Pardeys Wohlert biografi følger sig således til rækken af biografier over betydende danske arkitekter, som gennem det tyvende århundrede har præget kulturbilledet med karakterfulde værker, der ofte på én gang udtrykker den danske kunstneriske egenart og samtidig tolker internationale strømninger i en lodig og livfuld symbiose.

Værket kommer ganske godt omkring hans æuvre. Hans samvittighedsfulde tekst lyser nok lidt mere af en næsten ukritisk beundring for bogens hovedperson end af en nuanceret skriftlig formåen. Og om end oversættelsen er trofast, så savner den dog lidt større faglig baggrund og litterær spændstighed.

Illustrationsmaterialet interesserer ikke mindst, fordi et solidt udvalg af bygningstegninger akkompagnerer det fotografiske materiale, således at treklangen, billede, tegning og tekst tilsammen skaber en læseværdig og tilgængelig præsentation af en betydelig indsats såvel i udøvelsen af arkitekturen som kunstart som gennem sit pædagogiske virke som professor ved Kunstakademiets Arkitektskole i København.

LOKKENDE TRANSPARENS PÅ LOUISIANA I HUMLEBÆK

JØRGEN BO (TH) OG VILHELM WOHLERT VED HOVEDVÆRKET LOUISIANA. MURVÆRK I SAVTAKSFORBANDT

UDGIVER
PETERSEN TEGL A/S
NYBØLNORVEJ 14
DK-6310 BRØAGER
T: 7444 1236
M: INFO@PETERSEN-TEGL.DK
WWW.PETERSEN-TEGL.DK

TOTALPRODUKTION
SABROE MEDIA APS
STRANDBOULEVARDEN 88 C
DK-2100 KØBENHAVN
T: 3526 1611
M: INFO@SABROEMEDIA.DK
WWW.SABROEMEDIA.DK

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR
ARKITEKT MAA ANNETTE PETERSEN

GRAFISK DESIGN
ZANGENBERG DESIGN
HØILAND DESIGN APS

TRYK
CLAUSEN OFFSET

OPLAG: 64.000

KONSULENTER
PETERSEN TEGL
STIG H. SØRENSEN
DANMARK ØST
T: +45 4014 1236

CHRISTIAN TEITUR HARRIS
DANMARK ØST
T: +45 2463 9235

TORBEN SCHMIDT
DANMARK VEST OG FYN
T: +45 2028 4355

SIMEN BØE
MURDIREKTE, OSLO, NORGE
T: +47 2339 2010

REINHARD BAASCH
BREIHZ, TYSKLAND VEST
T: +49 170 4818 870

STEPHAN BAASCH
BREIHZ, TYSKLAND VEST
T: +49 170 2705 530

HARTMUT REIMANN
GÜSTROW, TYSKLAND ØST
T: +49 170 5565 792

HOLLAND
STEENGOED LUCASSEN
T: +31 26 3120952

KAKEL OG TEGEL
MALMÖ, SVERIGE
T: +46 40 611 1146

MP MATERIAL
VALLDA-SANDÖ, SVERIGE
T: +46 3199 4590

PETERSEN TEGL
TEGLBJÆLKER
OG OVERLIGGERE
STEEN SPANG HANSEN
T: +45 2142 7962

PETERSEN KLINKER
ANNEMARIE HARRIS
DANMARK ØST
T: +45 2463 9162

TINA KJÆR LOICHTL
DANMARK VEST
T: +45 3063 4912